

BREXIT

Avleiðingar fyri føroyska fiskivinnu

2018

JAVNAÐARFLOKKURIN
á Fólkatingi

BREXIT: Avleiðingar fyri føroyska fiskivinnu

2018

JAVNAÐARFLOKKURIN
á Fólkatingi

NORÐURLANDSKT UMHVÖRVISMERKI
Svanamerktur prentlutur 541 705

INNIHALDSYVIRLIT

Formæli.....	4
1. Inngangur.....	7
Hendan greiningin.....	7
“The pepole have spoken” - ein fólkaatkvøða um hvat?.....	8
Ónøgðin áðrenn fólkaatkvøðuna.....	9
Serfrøðingarnir ávaraðu, men.....	11
Trý hugsandi framlit.....	13
2. Bretsk fiskivinna: Búskaparlíga lítil. Politiskt týðningarmikil.....	15
Búskaparlígi týðningurin og løntakarar.....	15
3. Føroyskur fiskiskapur í stuttum.....	18
Útflutningur av fiski.....	18
Løntakarar í føroysku fiskivinnuni.....	19
Handilsavtalur og fiskiveiðusáttmálar við onnur lond.....	20
4. Strandarlandasamráðingar og avtalurnar við ES.....	22
Verandi avtala við ES.....	23
Nýtsla av sínamillum kvotubýti og veiðirættindum.....	25
Skotar ónøgdir við býtið av pelagiskum veiðirættindum.....	26
5. Ein nýggjur bretscur fiskivinnupolitikkur.....	28
Felags Fiskivinnupolitikkurin hjá ES.....	29
Myndugleikabýtið í felags fiskivinnupolitikkinum.....	30
Bretska ónøgðin við FFP.....	31
Atgongdin til bretska sjógv.....	32
Veiðan hjá hinum ES-londunum úr bretscur sjógvi.....	33
Søgulig rættindi.....	35
Brexit og fiskikvotur.....	35
Handilsavtalur og fiskivinnuavtalur aftaná Brexit.....	37
6. Føroyskur fiskiskapur í bretscur sjógvi og søla av føroyscur fiskavørum.....	38
7. Bretscur fiskiskapur í føroyscur sjógvi.....	41
8. Strandarlandið Stórabretland.....	43
Nýggjur dynamikkur til komandi samráðingar.....	43
Eitt óroynt og ágangandi strandarland? Ella ein pragmatiskur partnari?.....	44
Ein nýggj bilateral avtala millum Føroyar og Stórabretland skal gerast.....	44
Nýggjur leikari til strandarlandasamráðingar.....	46
9. Burðardygg veiða, siðvenja og hopleys politisk lyfti.....	49
Keldulisti.....	50
Fylgiskjal: hagtøl frá Vørn (2017).....	53

Formæli

So stendur næsta fiskivinnustríðið fyrri durðum.

Hin 23. juni í 2016 avgjörði ein lítil meiriluti av bretska fólkinum at taka seg burtur úr ES-samstarvinum. Føroysk fiskivinna kann verða hart rakt, um bretar gera álvara av ætlanini um at “taka bretska sjógvin aftur”. Skulu vit ikki standa eftir sum taparar, má næsta stóra fiskivinnustríðið fyrireikast væl. Og tað má fyrireikast nú.

Síðsta samgonguskeið var merkt av stríðnum fyrri at hækka føroyska partin av pelagisku felagskvotuni.

Hetta samgonguskeiðið hevur verið merkt av stríðnum fyrri at broyta karmarnar um føroysku fiskivinnuna.

Í báðum førum er komið á mál. Men eisini hjá næstu samgongu verður fiskivinnan eitt púra avgerandi høvuðsmál.

Í 2019 fer Stórabretland úr ES. Tað merkir, fleiri heilt grundleggjandi fiskivinnu- og handilsavtalar – sum eru heilt avgerandi fyrri føroyska búskapin – skulu gerast av nýggjum.

Eg eri í einum bólki á Fólkatíngi, sum fylgir samráðingunum um Brexit. Bólkurin hevur hitt leiðandi samráðingarfólk í bæði Brússel, London, Edinburgh og Dublin – og eitt sum aftur og aftur verður nevnt sum ein serliga avbjóðandi spurningur í øllum samráðingunum, er fiskivinnan.

Stríðið verður fyrst og fremst millum Bretland og hini ES-londini. Nógvir bretar halda seg vera fyrri grovum vanbýti í felags fiskivinnupolitikkinum, og hetta var eisini eitt avgerandi argument hjá Leave-síðuni upp undir fólkaatkvøðuna um Brexit.

Á flestu økjum hevur Bretland stórar fyrimunir av ES-samstarvinum, og stendur veikt í samráðingunum við ES. Men innan júst fiskivinnuna stendur Bretland sterkt, tí sum hetta rit vísir, kemur bretska ónøgdin ikki av ongum: Onnur ES-lond enn Bretland fiska mest í bretska sjógvi, og Bretland fiska ikki nóg ađrastađni.

Beint fyrri fólkaatkvøðuna skipaði Leave-síðan fyrri, at ein hópur av fiskiskipum fór siglandi niđan gjøgnum áanna Thames í London við slagorđinum: “NÚ TAKA VIT BRETSKA SJÓGVIN AFTUR”. Myndirnar av bretska fiskimonnum, sum ikki sluppu at fiska í egnum sjógvi, varđ mett at flyta milliúnir av atkvøðum.

Fiskivinnan var snøgt sagt avgerandi fyrri, at bretar atkvøddu, sum teir gjördu.

Í lötuni vóna fólk á ES-síðuni, at bretska stjórnin fer at nýta fiskivinnuna í samráðingunum á tann hátt, at onnur ES-lond sleppa at varðveita síni rættindi, um Bretland afturfyrri fær góđar avtalar á øðrum økjum.

Men eg ivist.

Fyrri tað fyrsta var fiskivinnan eitt høvuðsmál í valstríðnum upp undir Brexit. Tað liggur trýst á bretska stjórnina: Hon má halda lyftið um at taka bretska sjógvin aftur.

Fyri tað næsta vóru – og eru – skotar hart ímóti Brexit. Men nógvir skotar vilja úr Stórabretlandi.

“Vit nokta at verða drigin út úr ES ímóti okkara vilja. Tí mugu vit hava eina nýggja fólkaatkvøðu um loysing”, hevir Scottish National Party sagt.

Stjórnin í London veit, at hetta av álvara kann birta uppundir aftur loysingarrøsluna fyri norðan. Men fiskivinnan hevur havt stóran týdning í Skotlandi. Um Skotland – júst sum ein fylgja av Brexit – kann fáa stórar, nýggjar móguleikar, arbeiðspláss og inntøkur innan fiskivinnuna, kann tað hugsast at kyrra skotar.

M.a. orsakað av hesum rokni eg við, at Bretland fer at leggja doyðin á at trýsta onnur ES-lond úr egnum sjógvi. ES kann sjálvandi seta atgongdina til bretska sjógv sum treyt fyri øllum móguligum øðrum – men tað verður einki sjálvstøkuborð hjá teimum 27 londunum. Kampurin verður harður.

Føroyar fiska ikki lítið í ES-sjógv – og tað er næstan bara í bretska sjógvi.

Tað merkir, at tann avtala vit í dag hava um fiskiskap í ES sjógvi eftir 2019 skal gerast við Bretland í staðin. Eitt Bretland, sum væntandi verður aggressivt. Og í samráðingunum við Føroyar hava bretar lítið at missa – teir fiska nærum einki inni hjá okkum. Handilin millum Bretland og Føroyar er eisini so avmarkaður, at har er lítið, vit kunnu trýsta við.

At fyrireika hesar samráðingarnar frá føroyskari síðu verður ein krevjandi uppgáva.

Uttanríkis- og vinnumálaráðið hevur ein arbeiðsbólk, sum fylgir Brexit-samráðingunum, men føroyingar sleppa ikki frammat ítøkiligum samráðingum, fyrr enn Stórabretland hevur tikið seg úr ES.

Í samrøðu við Útvarpið sigur Poul Michelsen, landsstýrismaður, at bretar ikki skulu vænta at fáa ein størri part av kvotuni fyri ferðandi fiskastovnar. Fyri verandi avtalur um ferðandi fiskastovnar er útgangsstøðið hjá okkum, at Stórabretland skal hava burtur av samlaðu kvotuni hjá ES, og ikki burtur av kvotunum hjá øðrum strandarlondum. Samráðingarstøða okkara er sostatt, at vit skulu ikki hava minni, og at Stórabretland ikki skal hava meiri enn undir verandi avtalum.

Tá tingast varð um føroysku fiskivinnunýskipanina hendi tað heilt óvanliga, at hollendski stjórnarleiðarin vendi sær til Aksel V. Johannesen, løgmann, og royndi at steðga ætlanini um, at útlendskur eigaraskapur skuldi úr føroyskari fiskivinnu. Eisini hollendski ambassadørurin í Danmark var virkin í hesi royndini.

Hetta kann væl hanga saman við óttanum fyri, at hollendingar um fá ár verða kroystir út úr bretskum sjógvi. Tí mugu hollendarar gera tað, teir kunnu, fyri at varðveita teir møguleikar, teir hava aðrastaðni. Millum annað í Føroyum.

Tað verða helst fleiri enn hollendingar, sum fara at hyggja at tí stóra, føroyska økinum, um “hard-Brexit” verður ein veruleiki innan fiskivinnuna.

Og tað kann geva okkum nøkur kort á hondina undir komandi samráðingum.

Sum er fáa vit alt ov lítið burturúr okkara fiskiríkidømi – m.a. orsakað av, at vit ikki sleppa at flyta virkaðar vørur inn á ES-marknaðin.

Um ES – afturfyri eina ávísa atgongd til føroyskt sjóeki – vil taka tollin av virkaðum, føroyskum vørum, kunnu heilt nýggjir vinnumøguleikar latast upp í Føroyum. Tann mongd, vit fáa í okkara part, kann minka – men prísurin á tí, vit selja, kann gerast nógv hægri.

Spæla vit kortini rætt, kunnu vit standa sum vinnarar, tá ein nýggj skipan er komin.

Vit vita einki um, hvussu hvørki ES ella Bretland fara at brúka fiskivinnuna undir samráðingunum, men vit vita, at tað snýr seg um ein milliardaídnað, og at stórt trýst liggur á báðum pørtum.

Hetta stríðið kann raka Føroyar meint – men sjálvsagt kunnu vit eisini koma væl burturúr tí.

Tað er heilt avgerandi, at tann persónur, sum átekur sær sessin sum fiskimálaráðharri eftir næsta løgtingsval, er so væl fyrireikaður sum gjørligt.

Tí er ikki ov tíðliga at seta hol á orðaskiftið um hetta. Og tí hava vit gjørt hetta ritið, sum vísir hvat tað er, sum stendur uppá spæl.

Tað er Jóan Pauli Dahl Jakobsen, sum starvast hjá Javnaðarflokkinum á Fólkatíngi, sum hevur funnið fram tøl og fakta frá ymiskum keldum, og eisini hevur tosað við viðkomandi fólk.

*Sjúrdur Skaale
Fólkatingsmaður,
Javnaðarflokkurin
Februar 2018*

1. Inngangur

Hendan greiningin

Endamálið við hesum ritinum er fyrst og fremst at fáa greiðu á, hvussu Brexit kann broyta bretska fiskivinnu og fiskivinnulóggávu, og hvussu tann broytingin kann hugsast at ávirka føroyska fiskivinnu og samhandil okkara við Stórabretland.

Fyri at fáa greiðu á hvussu Brexit kann ávirka okkara fiskivinnu, mugu vit fyrst og fremst skilja, hví bretar hava valt at taka seg úr ES-samstarvinum, og hvat tað er við júst felags fiskivinnupolitikkinum hjá ES, sum bretar eru ónøgdur við. Harumframt er neyðugt at skilja, hvat hjúnaðarskilnaðurin við Brexit kann innibera, og hvat samráðingarnar um fiskivinnu millum ES og Stórabretland kunnu enda við. At enda mugu vit spyrja, hvussu strandarlandasamráðingar fara at broytast, tá Stórabretland sessast við borðið sum eitt sjálvstøðugt strandarland.

Øll hesi viðurskiftini kunnu hava eina ávirkan á føroyska fiskivinnu. Henda viðgerin av Brexit fer tískil at leggja dent á fylgjandi temu:

- Sum ES-limaland hevur Stórabretland verið undirlagt felags fiskivinnupolitikkinum (FFP) hjá ES. Bretar hava verið ónøgdur við hesa skipan, men hvørjar eru orsøkirnar til hetta?
- Eitt av heilt stóru ivamálunum við Brexit er spurningurin um atgongdina til bretska sjógv. Hvat hendir, um bretar velja at sýta ES-skipum at fiska í bretskum sjógvi? Ber tað yvirhøvdur til?
- Við Brexit gerst Stórabretland eitt sjálvstøðugt strandarland. Hvussu kann hetta ávirka komandi kvotubýti og strandarlandasamráðingar yvirhøvdur?
- Stórabretland ynskir framvegis at hava handil við og atgongd til innara marknaðin hjá ES. Hvussu fer hetta ynski at ávirka møguleikarnar hjá bretum at skipa sína fiskivinnu heilt eftir eignum ynskjum?
- Tá Stórabretland tekur seg úr ES fara handilsavtalar og avtalar um veiðirættindi millum Føroyar og ES ikki at umfata Stórabretland longur. Eftir Brexit skulu Føroyar og Stórabretland tískil undir nýggjar samráðingar um nýggjar avtalar. Avtalar skulu áseta sínar millum veiðirættindi í sjógvinum hjá hvør øðrum og møgulig kvotubýti millum partarnar, umframt treytirnar fyri samhandli okkara millum. Hvørji krøv kunnu bretar hugsast at fara at seta til slíkar samráðingar, og hvør partur hevur betur samráðingarstöðu?

Greiningin verður í stóran mun lýsandi. Vit fara at hyggja eftir søguligu gongdini í ávikavist føroyskari og bretskari fiskivinnu og samanbera lutfalsliga týðningin av vinnunum fyri bæði londini. Vit viðgera eisini, hvønn týðning bretska sjógvur hevur havt fyri hini ES-londini, sum hava fiskað í økinum, og hvørja avleiðing Brexit kann fáa fyri hesi londini.

At enda spyrja vit, hvørja ávirkan Brexit kann hugsast at hava fyri Føroyar og føroyska fiskivinnu. Vit hyggja eftir føroyskum fiskiskapi í bretskum sjógvi og eftir bretskum fiskiskapi í føroyskum

sjógví. Vit viðgera eisini Stórabretland sum eitt sjálvstöðugt strandarland, og hvussu tað kann ávirka býtið av kvotum og veiðirættindum til komandi strandarlandasamráðingar.

Áðrenn farið verður undir at viðgera hesi viðurskifti viðgera vit sjálva fólkaatkvøðuna í Stórabretlandi um at taka seg úr ES-samstarvinum. Vit hyggja tí at teimum politisku og samfelagsligu orsökunum til Brexit. Hví atkvøddi ein lítil meiriluti av bretska fólkinum fyri at taka seg burtur úr ES-samstarvinum?

“The pepole have spoken” - ein fólkaatkvøða um hvat?

Tá bretar hin 23. juni í 2016 atkvøddu fyri Brexit var talan um ein knappan sigur (51,9 %) fyri Leave-vongin, og Stórabretland var á nógvvar mátar eitt djúpt polariserað samfelag. Men tá so nógv fólk atkvøða fyri einum so stórum spurningi – kanska tí størsta í bretsku søguni – so er sannlíkt, at orsøkirnar eru ymiskar fyri ymisk fólk, og at fólkaatkvøðan í sær sjálvum snýr seg um ymisk fyrbrigdi.

Fólkaatkvøður kunnu tykjast sum fólkaræði í sínum reinasta formi. Vit hava eitt stórmál, sum skal avgreiðast, og sum er so mikið umráðandi, at alt fólkið skal sleppa at siga sína hugsan. Eftir atkvøðuna kunnu politikarar sostatt siga sum Theresa May eftir Brexit atkvøðuna: fólkið hevur talað – *the people have spoken!*

Tað er tó nógv, sum bendir á, at politiski myndugleikin skal hugsa seg væl um, áðrenn avgjørt verður at brúka eina fólkaatkvøðu. Tí ymiskt er, hvussu fólk fata tað, sum atkvøðast skal um. Royndir vísa, at í summum londum har fólkaatkvøður *ikki* eru vanligar, velur borgarin at nýta høvið at geva til kennar grundleggjandi misnøgd við sitandi stjórn, heldur enn at siga sína hugsan í stórmálinum, sum atkvøtt verður um. Harumframt er vanligt, at tey, sum atkvøtt hava, skifta meining, um tey skulu til eina nýggja atkvøðu, har spurt verður “*ert tú vísur í tí?*”. Við øðrum orðum, veljarin kann flyta seg nógv uppá heilt stutta tíð, um hann skal taka støðu til sama spurning umaftur.

Fleiri dømi eru um hetta:¹

- Fyrsta fólkaatkvøðan í Írlandi um viðtøku av Lissabon-sáttmálan² var í 2008, og tá vóru 53,4 % ímóti og 46,6 % fyri. Árið eftir var málið aftur til fólkaatkvøðu, og tá vóru heili 67,1 % fyri og 32,9 % ímóti.
- Tá írar atkvøddu um Nice-sáttmálan³ í 2001, var mynstrið hitt sama. 53,9 % vóru ímóti og 46,1 % vóru fyri viðtøku av Nice sáttmálanum í 2001, men longu í 2002 varð atkvøtt um sama mál, og tá vóru 62,9 % fyri og 37,1 % ímóti.

¹ Ryan (2016)

² Lissabon-sáttmálin er sera umfatandi, og hevði við sær fleiri avgerandi ásetingar fyri ES-samstarvi. Ein hin mest týðningarmikla er kanska, at sáttmálin gav limalondunum møguleika at stilla seg uttanfyri ES-samstarvi fyri øki sum løgreglu og kriminallóggávu. Við sáttmálanum varð valdsbýtið millum ES og limalondini gjørt greiðari við at formliga staðfesta, at valdsbýtið gongur báðar vegir, og at limalondini formliga kunnu krevja størri sjálvræði og harvið taka heimildir burtur frá ES.

³ Endamálið við Nice-sáttmálanum var at reformera ES, áðrenn felagsskapurin vaks við 10 nýggjum limalondum í 2004. Sáttmálin bar millum annað í sær, at so skjótt sum ES fekk 27 ella fleiri limalond, so skuldi ES kommissionin minkast, soleiðis at hon ikki longur var mannað av einum umboði úr hvørjum limalandi. Harumframt broytti Nice-sáttmálin lógaverkið fyri tænastráðandi og visum-reglur, soleiðis at politikkurin fyri hesi økini varð fluttur frá millumtjóðastøði til yvirstatligt ES-støði.

- Somuleiðis atkvöddu hollendarar um eina evropeiska stjórnarskipan⁴ í 2005, og hóast allir teir stóru politisku flokkarnir stuðlaðu stjórnarskipanini, atkvöddu 61,5 % av hollenska fólkinum ímóti. Nógv bendir sostatt á, at tey flestu atkvöddu ímóti sínum egna flokki.

Nógv hava víst á, at Brexit-atkvøðan um at fara úr ES fyri nógv var eins nógv bara ein atkvøða ímóti sitandi stjórn og verandi viðurskiftum í Stórabretlandi. Við øðrum orðum – tað var ikki ein atkvøða *fyr* skilnaðinum, so nógv sum tað var ein atkvøða *ímóti* status quo. Orsøkirnar til at atkvøða *fyr* Brexit kunnu sostatt hava verið fleiri.⁵

Hetta er eisini ein orsök til, at tað ofta er trupult at meta um, hvat er avgerandi fyri úrslitið av einari fólkaatkvøðu. Samstundis er ilt at siga, hvat fólk veruliga halda um júst stórmálið, tí so nógv onnur atlit tykjast ávirka atkvøðuna, og tí so stórir partur av fólkinum kann skifta meining bert eftir einum ári. Fólkaatkvøður liggja ofta mitt í einum valskeiði, og sitandi stjórn, miðlar og serfrøðingar hava ofta eina greiða støðu til málið. Í førinum við Brexit søgdu flestu serfrøðingar “remain”, og forsætisráðharrin David Cameron vildi eisini vera verandi í ES-samstarvinum. Fyri summi kann ein atkvøða ímóti tí, sum sitandi stjórn og framstandandi serfrøðingar siga, tískil vera ein máti at útrykkja eitt generelt mótmæli móti førda politikkinum, og ikki so nógv ein støðutakan *fyr* nøkrum.⁶ Slíkar atkvøður kunnu tískil eisini tulkast sum generellar “protest-atkvøður”.⁷

Spurnarkanningar í Stórabretlandi eftir Brexit hava eisini víst, at tað eru nógv, sum angra, at tey atkvöddu *fyr* Brexit, og at tey brúktu sína atkvøða sum eina generella protest-atkvøðu móti verandi viðurskiftum. Hetta skal tó takast við einum ávísingum fyrivarni, tí tað eru eisini nøkur, sum angra at tey atkvöddu *ímóti* Brexit.⁸ Hetta vátar sostatt bara, at tað er torført at meta um, hví ein partur av fólkinum atkvøður, soleiðis sum hann ger til fólkaatkvøður. Og spurningurin, hvørt bretar høvdu atkvøtt øðrvísi, um tey skuldu atkvøða um Brexit einaferð afturat, stendur ósvaraður.

Ónøgðin áðrenn fólkaatkvøðuna

Fyri nógv gav fólkaatkvøðan um Brexit teimum ein móguleika at gera vart við eina grundleggjandi misnøgð við sparitiltøk, sum millum annað Cameron-stjórnin farnu átta árinum hevði sett í verk.

Cameron-stjórnin hevði ikki einsamøll ábyrgdina fyri øllum sparitiltøkunum. Men tað er ein veruleiki, at tey 10 % av húsarhaldum í Stórabretlandi við lægst inntøku hava verið við skerdan lut og upplivað eitt fall í inntøku seinastu tíggu árinum. Somuleiðis hava nógvar av teimum almennu

⁴ Endamálið við Evropeisku Stjórnarskipanini var, at hon skuldi koma í staðin fyri allar verandi ES-sáttmálar, soleiðis at allar ásetingar kundu savnast í einum lögfrøðiligum riti. Uppskotið um Stjórnarskipan innibær tó nakrar broytingar í verandi mannagongdum. Millum annað var ætlanin, at fleiri politisk øki enn áður skuldu atkvøðast um eftir sokallaða *Qualified Majority Voting*-leistinum. Farið varð sostatt burtur frá at full semja altíð skuldi vera millum limalondini, um ein broyting skuldi samtykkjast. Avleiðingin hevði verið, at hóast eitt ella fleiri limalond atkvöddu ímóti onkrum, so kundi uppskotið verða samtykt, um meirilutin var nóg stórir. Av tí at semja ikki fekst um at samtykkja Stjórnarskipanina, so varð Lissabon-sáttmálin skrivaður og samtyktur í staðin. Lissabon-sáttmálin bar í sær nógvar av teimum somu broytingunum sum Stjórnarskipanin, men sáttmálin var orðaður sum broytingaruppskot og ískoyti til verandi sáttmálar.

⁵ Ryan (2016)

⁶ ibid

⁷ The Guardian, 25.11.17

⁸ ibid

tænastunum og veitingunum, sum serliga hesi húsarhald hava havt tørv á, verið skerðar, av tí at almennu útreiðslurnar eru lækkaðar úr 48,3 % í 2009 til 43,2 % av BTÚ í 2016.⁹

Hetta hevur eisini havt við sær umfatandi avleiðingar fyri kommunur í Stórabretlandi. Sambært eini meting frá Joseph Rowntree Foundation¹⁰ eru almennu kommunalu útreiðslurnar minkaðar við 30 % síðani 2008. Og hjá figgjarliga veikasku kommununum eru útreiðslurnar minkaðar enn meira. West Midlands og Norður-ongland vóru sterkastu Leave-festini, og hesi økini hava eisini sett í verk fleiri sparitiltøk enn onnur, ríkari øki.¹¹

Summi av teimum, sum atkvøddu fyri Brexit, søgdu seg vera vónbrotin av, at Cameron stjórnin hevði avmarkað almennar tænastur so mikið, at fólk ikki sluppu framat heilsuverkinum og til almennar bústaðir. Leave-vongurin megnaði sera væl at knýta júst tann trupulleikan saman við, at ov nógvir tilflytarar eftir teirra tykki fingur veitingar frá tí almenna og brúktu almennu tænasturnar. Leave-vongurin megnaði á tann hátt at mobilisera eina politiska øsing við at seta tilflyting upp ímóti vælferð. Boðskapurin var greiður: um tilflytingin og frí flyting innanfyri ES heldur fram, so verður eingin vælferð eftir til bretar sjálvar.¹² Og loysnin var at fara út Samveldinum.

Hendan royndin at fáa kjakið at snúgva seg um tjóðskap og tilflyting eydnaðist. Ein avleiðing var, at lítið og einki bleiv kjakast um, at bretska stjórnin hevði framt áðurnevndu sparitiltøk innanfyri heilsuverkið og minkað íløgurnar í almennar bústaðir. ES, tilflyting og fría flytingin hjá arbeiðsmegi innanfyri ES fingur sostatt skyldina fyri skerdu vælferðartænasturnar og manglandi bústaðartilboðini – ikki politikkurin hjá Cameron-stjórnini.

Leave-vongurin brúkti eisini heilsuverkið, National Health Service (NHS), í einum av teimum kendastu kampanjuboðskapunum. Boðskapurin ljóðaði nakað soleiðis:

- Hvørja viku senda vit 350 milliúnir pund til ES, sum vit ístaðin kunnu brúka uppá illa sperda heilsuverk okkara. Tí skulu vit fara úr ES.¹³

Hetta talið (áleið 3 milliardir krónur) var ein manipulerað upphædd av tí, sum Stórabretland betalir inn í ES-felagskassan. Mann hevði roknað seg fram til upphæddina við at leggja árliga ES-limaskapskostnaðin afturat øðrum flytingum. Summar av flytingunum verða tó fluttar aftur – og Stórabretland fær eisini pengar úr ES kassanum. Tí tykist breið semja vera um, at upphæddin er rættiliga misvísandi.

⁹ Ryan (2016)

¹⁰ Joseph Rowntree Foundation (2017)

¹¹ Ryan (2016)

¹² Ryan (2016); Glencross (2016); Gietel-Basten (2016)

¹³ The Guardian 10.06.16

Rætta upphæddin er helst nærri 136 milliónir pund um vikuna – ella góða 1,1 milliárd krónur um vikuna.¹⁴

Fá trúðu, at Brexit var ein möguleiki. David Cameron trúði tí heldur ikki. Tað er nógv, sum bendir á, at hann við at útskriva fólkaatkvøðu um Brexit vildi vinna sær stuðul og momentum frá fólkinum og úr tí klovnada konservativa flokkinum til at samráast við ES um ein nýggjan samstarvsleist, har Stórabretland framvegis var partur av ES, men hevði størri sjálvræði. Cameron vildi eisini jarða innanhýsis stríðið í Konservativa flokkinum, sum millum annað snúði seg um viðurskiptini við ES.¹⁵

Serfrøðingarnir ávaraðu, men...

“People in this country have had enough of experts.”

Soleiðis svaraði táverandi løgmlaráðharrin, Michael Cove, tá hann varð spurður um metingarnar hjá serfrøðingum og búskaparfrøðingum um væntaðu búskaparligu avleiðingarnar av Brexit. Saman við eini røð av framstandandi búskaparfrøðingum ávaraðu altjóða felagsskapir sum Heimsbankin, OECD og IMF um, at Brexit fór at hava umfatandi negativar búskaparligar avleiðingar. Hetta var eitt týðandi argument fyri at verða verandi í ES, og sum Leave-vongurin tí mátti hava eitt aftursvar til. Og svarið hjá Cove var greitt: Fólk eru troytt av at hoyra uppá serfrøðingar.

Útsøgnin hjá Michael Cove endurspeglur sera væl huglagið í Stórabretlandi áðrenn Brexit atkvøðuna, men eisini politiska huglagið aðrastaðni í vesturheiminum. Undan Brexit vóru bert fáir serfrøðingar, sum trúðu, at Leave-vongurin fór at vinna. Tað sama gjørði seg eisini galdandi undan amerikanska forsetavalinum, har Donald Trump vann á Hillary Clinton. Summa staðni tykjast fólk troytt av sokallaðum elitum og serfrøðingum. Í Evropa siggja vit eisini, at tað, sum summi vildu rópt karismatiskir og populistiskir flokkar á bæði vinstra- og høgraveinginum vinna sær størri ávirkan og í ávísan mun eisini hótta siðvandu miðjarflokknar.

Um Brexit eru flestu serfrøðingarnir tó framvegis samdir:

Brexit fer at bera í sær, at Stórabretland ikki fer at fáa fulla ágóðan av innara marknaðinum í ES. Roknast kann við, at Stórabretland verður búskaparliga veikari uttanfyri ES. Útlit eru fyri, at útflutningurin fer at minka, meðan innflutningurin fer at dýrka. At útlenskar íløgur minka, og at arbeiðspláss kunnu fella burtur. Tí er avgerandi fyri bæði búskapin og uttanlandshandilin, at bretska stjórnin megnar at samráa seg til eina góða handilsavtalu við ES, soleiðis at bretska fyrirkur framhaldandi fáa góða atgongd til ES-marknaðin við lítlum ella ongum tolli.

Remain-vongurin og tey flestu í Cameron stjórnini brúktu eisini búskaparlig argument sum høvuðsgrundgeving fyri at fáa fólk at atkvøða ímóti Brexit:

- tilflyting av arbeiðsmegi skapar búskaparvækstur;
- felagsmarknaðurin í ES skapar vøkstur og nýggj arbeiðspláss;
- samstarvið við hini ES-londini ber við sær fleiri og størri íløgur í fyrirkur, gransking og útbúgving.

¹⁴ The Guardian 10.06.16

¹⁵ Glencross (2016)

Boðskapurin var sostatt, at um Stórabretland tók seg úr ES-samstarvinum, fór búskaparvøxsturin at minka, færri nýggj arbeiðspláss fóru at verða skapt, og íløgur fóru at minka.¹⁶

Búskaparligu argumentini fyri at vera verandi í ES vóru greið – tí brúkti Cameron og restin av remain-vonginum búskaparliga boðskapin.

Trupulleikin var bara, at bretska fólkið var nógv meira upptikið av spurninginum um tilflyting úr øðrum ES-londum og úr londum uttanfyri ES. Leave-vongurin gagnnýtti hetta sum kunnugt til fulnar. Men eisini tá fólk vórðu spurð um búskaparligu avleiðingarnar av Brexit vóru fá, sum hildu seg fara at vera verri fyri fíggjarliga, um Brexit bleiv veruleiki. Í spurnarkanning hjá YouGov, sum er ein fyrirtøka lík Gallup í Føroyum, ein mánað áðrenn Brexit atkvøðuna vórðu 2.001 tilvildarliga útvald fólk í Stórabretlandi spurð:

“Heldur tú, at tú persónliga hevði verið betri ella verri fyri fíggjarliga, um Stórabretland tekur seg úr ES, ella hevði tað ikki gjørt nakran mun?”¹⁷

Til hetta svaraðu einans 10 %, at tey væntaðu at verða betri fyri fíggjarliga við Brexit, meðan 23 % væntaðu, at tey fóru at verða verri fyri fíggjarliga. Tað áhugaverda er tó, at heili 45 % væntaðu, at Brexit ikki fór at gera nakran mun fyri persónligu fíggjarligu støðuna. 22 % søgdu seg ikki vita.¹⁸ Hetta talar fyri, at flestu bretar annaðhvørt ikki tóku ávaringarnar hjá serfrøðingum og David Cameron í álvara, ella at tey ikki mettu, at ein búskaparlig afturgongd fór at ávirka tey persónliga. Ein onnur orsök kann vera, at kampanjan hjá Leave-vonginum um ikki at lurta eftir serfrøðingunum eydnaðist. Hvussu er ella ikki ber til at staðfesta, at búskaparligi boðskapurin hjá remain-vonginum ikki var effektivur.

Vinnulívsfólk í Stórabretlandi og aðrastaðni í Evropa róptu eisini varsko áðrenn fólkaatkvøðuna. Hóast spurnarkanningar skulu takast við fyrivarni, so vísir ein kanning hjá tí liberala Bertelsmann Stiftung frá februar 2016, at heili 76 % av bretska og týska íverksetarum, stjórum og leiðarum vildu, at Stórabretland varð verandi í ES. Omanfyri 80 % av teimum, sum arbeiddu í framleiðsluvinnuni, KT- og tøknevinnuni og innan smá- og heilsølu hildu tað vera best fyri Stórabretland at vera verandi í ES.¹⁹

OECD metir, at bretska BTÚ eisini fer at minka orsakað av Brexit. Sambært frágreiðing frá OECD kunnu avleiðingarnar av Brexit samanberast við ein árligan skatt á BTÚ, sum ger, at úrslitið minkar.²⁰ Altjóða valutastovnurin IMF hevur longu sæð ein slíkan tendens í Stórabretlandi og vísir til, at bretska búskaparvøxsturin í 2017 var lægri enn hjá øðrum, framkomnum búskapum.²¹ Greiningar hjá Hagstovuni í Stórabretlandi vísa, at inflatióin var næstan trý prosent í 2017, sum er tað hægsta í fimm ár.²² Og sambært frágreiðing hjá Heimsbankanum er væntandi, at bretska útflutningurin til ES-

¹⁶ Ryan (2016); Glencross (2016); Gietel-Basten (2016)

¹⁷ YouGov (2016)

¹⁸ ibid

¹⁹ Bertelsmann Stiftung (2016)

²⁰ OECD (2016)

²¹ The Independent 24.07.17

²² Nordic Business Insider 17.10.17

marknaðin fer at lækka tvey prosent tey fyrstu árinum eftir Brexit, um eingin handilsavtala verður millum Stórabretland og ES.²³

Sambært Bertelsmann Stiftung verður bretska BTÚ per íbúgva í 2030 millum 0,6 % og 3,0 % lægri enn tað hevði verið, um Stórabretland varð verandi í ES. Hvussu stór minkingin verður er treytað av samráðingunum millum bretska stjórnina og ES, og í hvussu stóran mun Stórabretland verður meira handilsliga isolerað enn undir verandi skipan. Um samlaða BTÚ minkingin í prosentum verður umroknað til BTÚ per íbúgva svarar tað til, at BTÚ per íbúgva í *besta føri* minkar góðar 1.850 krónur um árið, meðan tað í *ringasta føri* kann minka góðar 8.600 krónur per íbúgva um árið.²⁴ Bretska BTÚ per capita var í 2016 góðar 253.000 krónur.²⁵ Um BTÚ per íbúgva minkar við góðum 8.600 krónum, svarar tað til eina BTÚ per íbúgva minking á umleið 3,4 %.

Samanumtikið verður sagt, at Brexit í ringasta føri kann kosta bretum omanfyri 300 milliardir evrur.²⁶ Síðst í november 2017 var greitt, at bert sjálvur hjúnaðarskilnaðurin millum ES og Stórabretland fer at kosta Stórabretlandi millum 300 og 330 milliardir krónur.

Hartil koma eisini handilsdynamisk og politisk viðurskipti, sum eru truplari at rokna út. Men nógv bendir á, at Brexit í longdini samanumtikið fer at hava negativa ávirkan á íverksetan, íløguhugin og íløgumøguleikar í Stórabretlandi, og at London fer at minka í vavi sum eitt fíggjarligt sentrum í Evropa. Hesar avleiðingar skulu so leggjast afturat omanfyreivnda.

Harumframt tekur Stórabretland seg við Brexit úr heili 38 handilsavtalam, sum tey hava havt ígjøgnum sín limaskap í ES. Hetta inniber, at Stórabretland skal aftur til samráðingarborðið við fleiri partnarar kring heimin fyri at fáa í lag nýggjar og munagóðar sáttmálar, sum kunnu skapa størri útflutning og bílgari innflutning.²⁷

Trý hugsandi framlit

Greiningin hjá Bertelsmann Stiftung vísir á trý hugsandi framlit, sum Brexit kann føra við sær:²⁸

1. *Soft Brexit*: Handilsliga og búskaparliga høvdu bretar havt størstan fyrimum av eini handilsavtalu átøkari teimum, sum Sveis og Noreg hava við ES. Hendan avtalan inniber ávísar avmarkingar fyri inn- og útflutningi, men tað er eingin tollur á inn- og útflutningi.

2. *Harðari Brexit*: Við harðari Brexit er eingin handilsavtala líknandi teirri omanfyri, og tað verða bæði tollur og aðrar avmarkingar á inn- og útflutningi millum Stórabretland og ES. Tollurin á vørum undir hesi skipan kann verða líka høgur sum undir verandi avtalu millum ES og USA.

3. *Avbyrging av Stórabretlandi*: Í tí ringast hugsandi framlitinum missir Stórabretland eisini allar fyrimumir av samfullum 38 handilsavtalam, sum ES hevur við onnur lond. Stórabretland kann

²³ Heimsbankin (2017)

²⁴ Bertelsmann Stiftung (2015)

²⁵ Trading Economics (2017)

²⁶ Bertelsmann Stiftung (2015)

²⁷ ibid

²⁸ ibid

sjálvsagt gera nýggjar avtalur við sjálvstøðugum samráðingum, men royndir vísa, at hetta tekur sera langa tíð, og Stórabretland fer einsamalt ikki at hava eina líka sterka samráðingarstöðu, sum ES hevur.

Sambært Bertelsmann Stiftung fara øll trý framlit at hava við sær, at tað verður dýrari hjá Stórabretlandi at útflyta vørur, og at innflutningurin av brúkaravørum eisini dýrkar. Minni útflutningur ella hægri prísir fyri útflutning fara at hava við sær minkingar í búskaparligum aktivitetum og lægri BTÚ.²⁹

Tann størsti einstaki búskaparligi fyrimunurin, sum Stórabretland fær av Brexit, er, at árliga íkastið til ES fellur burtur. Stórabretland hoyrir til tey ES-lond, sum gjalda mest í felagskassan – í 2013 so mikið sum 64,8 milliardir krónur, svarandi til áleið 0,5 % av bretska BTÚ.³⁰ Eins og onnur ES-lond fær Stórabretland tó nakað av hesum aftur í beinleiðis íløgum og studningi til ymsar vinnugreinar. Til dømis fær bretska fiskivinnan áleið 1,8 milliardir krónur í studningi fyri tíðarskeiðið 2014-2020.³¹

Fyri flest allar vinnugreinar, fyri útflutningin og fyri búskaparvøksturin er ringt at fáa eyga á, hvussu Brexit kann styrkja Stórabretland. Í mun til onnur vinnuøki er fiskivinnan kanska tað einasta vinnuøki, har Brexit kann geva meining. Men fyri inn- og útflutning av fiskavørum er eisini týðningarmikið at hava handilsavtalur við betri treytum enn **WTO-treytir**.³² Tað er eisini alt, sum bendir á, at bæði ES og Stórabretland vilja hava eina serstaka handilsavtalu - líkari eini frihandilsavtalu.

Í næsta parti hyggja vit at búskaparliga týðninginum av og menningini í bretska fiskivinnu, sum vit síðani samanbera við føroyska fiskivinnu.

Um samhandilin við fiskavørum millum ES og Stórabretland var við WTO-treytum høvdu báðir partar galdið og forvunnið pening burtur úr tollavgjöldum á vøurnar. Tað mesta av fiskavøru-innflutninginum til Stórabretlands úr ES-27 er sokallaðar virkaðar vørur, og tær flestu tollinntøkurnar høvdu komið frá hesum vørunum, av tí at hægri tollur er á virkaðar enn á óvirkaðar vørur.

Taka vit støði í út- og innflutninginum millum partarnar í 2017, so hevði miðal tollavgjaldið fyri innflutningi til Stórabretlands verið áleið 13 %. Hetta hevði givið áleið smáar 1,3 milliardir krónur í tollinntøkum til bretska stjórnina árliga.

Stórabretland útflytir fyri tað mesta feskan og frystan fisk til ES-27. Tollurin, sum Stórabretland hevði galdið til ES-27 árliga hevði verið áleið 10,8 % fyri útfluttu vøurnar, svarandi til eitt tollavgjald á góðar 1,1 milliardir krónur.

Brúkarin, framleiðarin og söluliðið hava nógv at tapa við slíkum avgjöldum. Fyri vørur, sum eru truplar at fáa aðrastaðni, endar meirkostnaðurin av tollavgjöldunum oftast hjá brúkarinum. Hinvegin endar meirkostnaðurin oftast hjá framleiðaranum fyri vørur, sum tað eru fleiri av á marknaðinum.

²⁹ Bertelsmann Stiftung (2015)

³⁰ ibid

³¹ European Maritime and Fisheries Fund

³² European Parliament's Committee on Fisheries (2017)

2. Bretsk fiskivinna: Búskaparliga lítil. Politískt týðningarmikil

Politíska kjakið áðrenn Brexit setti veruliga bretska fiskiskap og fiskivinnu á dagskrána. Leave-vongurinn var greiður í sínum boðskapi – og tey flestu vóru samd. Argumentini ljóðaðu nakað soleiðis:

- Stórabretland hevur verið fyri vanbýti í felags fiskivinnupolitikkinum hjá ES.
- Hini ES-londini fáa meira burtur úr bretska sjógvi enn bretar fáa burtur úr ES-sjógvi.
- Um bretar sjálvir fáa avgerðarrætt yvir egnum sjógvi, so kunnu teir sjálvir fiska alt tilfeingið – og nokta øðrum atgond, ella loyva teimum tað í býti fyri okkurt annað. Sostatt fáa bretar ræði á og atgongd til nógv størri kvotur av fiski.
- Bretar sleppa undan umsitingarliga haftinum og embætismannaveldinum í ES og felags fiskivinnupolitikkinum.

Búskaparligi týðningurin av fiskiskapi í Stórabretlandi er lítil. Íkastið frá fiskiskapi til BTÚ í 2015 var góðar fimm milliardir krónur. Tað er minni enn 0,5 % av samlaða bretska BTÚ.

Búskaparligi týðningurin og løntakarar

Búskaparligi týðningurin av fiskiskapi og fiskavøruídnaði er sera avmarkaður í mun til aðrar vinnugreinar. Íkastið frá fiskiskapi (einans fiskiveiðu, ikki fiskavøruídnaði) til bruttotjóðarúrtøkuna (BTÚ) í 2015 var 604 milliónir pund ella góðar fimm milliardir krónur.³³ Hetta svarar til minni enn 0,5 % av samlaða bretska BTÚ.³⁴

Enski fiskiflotin er minkaður við 29 prosentum síðani 1996, úr 8.667 fiskiförum í 6.187 í 2015. Eisini samlaða lasti- og maskinorkan eru minkað ávikavíst 32 og 27 prosent fyri sama tíðarskeið. Minkingin er partvíst eitt úrslit av minkaðum fiskivinnumøguleikum, men er eisini komin vegna politisk og lívfrøðislig atlit, av tí at bretskir fiskivinnu myndugleikar í árunum 2001- 2009 valdu at taka nógv skip úr rakstri. Hetta fyri at tryggja eina meira burðardyggja og effektiva veiðu.³⁵

Tað eru skotar, sum í størri mun fiska við størri skipum og standa tey fyri umleið 60 prosentum av samlaðu fiskiorkuni hjá Stórabretlandi, meðan enski flotin umboðar smá 30 prosent, og Norður Írland og Wales umleið 10 prosent sínámillum.³⁶

Í 1938 vóru næstan 48.000 fiskimenn í Stórabretlandi, men longu í 1981 vóru bara helvtin eftir, tá smá 24.000 arbeiddu í fiskiskapi. Minkingin helt áfram og fyri 20 árum síðani, í 1997, arbeiddu 18.600 við fiskiskapi í Stórabretlandi.³⁷

Í 2016 arbeiddu áleið 11.750 fólk fulla ella niðurstetta tíð í fiskiskapi í Stórabretlandi, og umleið 18.000 arbeiddu á landi á flakavirkjum og innan aðra virking av fiski. Síðani 2005, tá 12.831 fólk

³³ Hirst D. (2017)

³⁴ House of Lords, European Union Committee (2016)

³⁵ UK Sea Fisheries Statistics (2016)

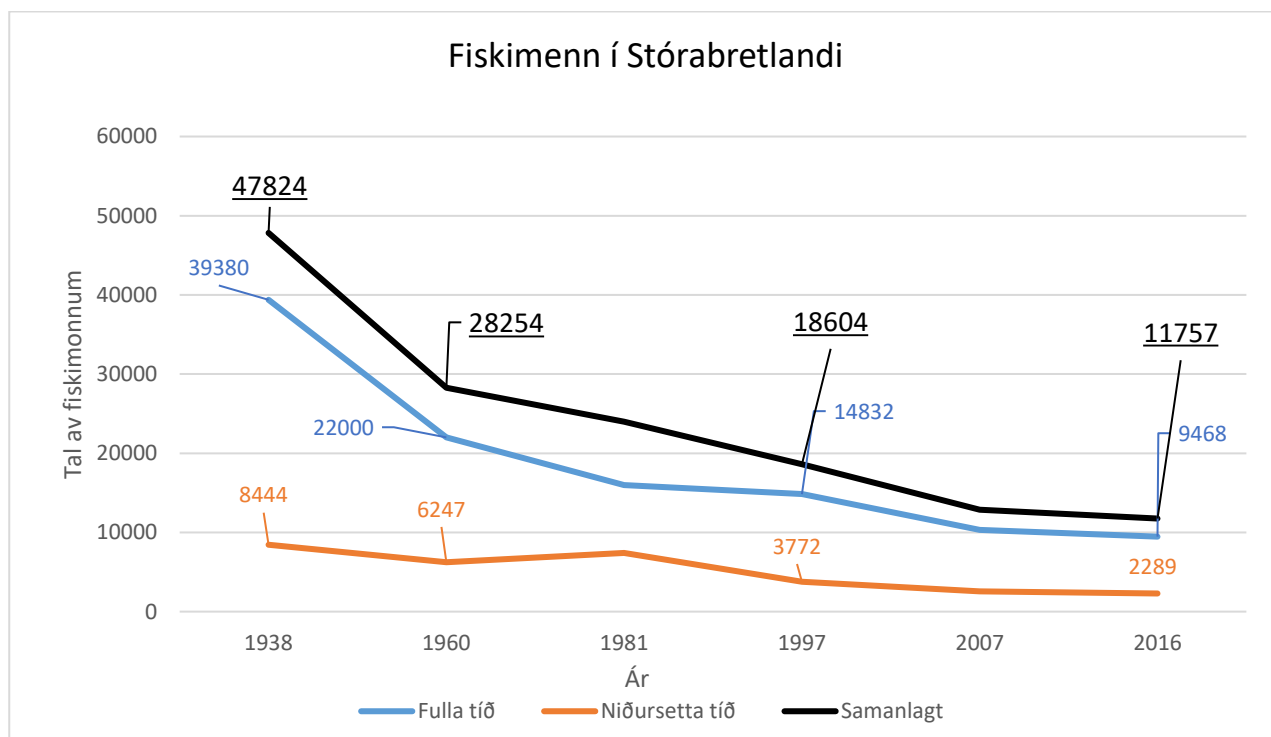
³⁶ ibid

³⁷ ibid

arbeiddu í fiskiskapi, er talan um eina minkingu uppá 6 prosent. Bretar halda minkinguna vera eitt úrslit av, at samlaði fiskiflotin er minkaður – sum aftur kemst av, at veiðumøguleikarnir eru vorðnir færri. Av teimum fyra londunum í Stórabretlandi (Ongland, Skotland, Norður Írland og Wales) eru nógv flest fiskimenn í mun til fólkatil í Skotlandi, har góðir 4.800 arbeiða í vinnuni. Hetta svarar tó einans til smá 0,1 % av samlaða fólkatilinum í Skotlandi. Í Onglandi arbeiða 5.569 við fiskiskapi, ella einans 0,01 % av samlaða fólkatilinum.³⁸

Talvan niðanfyrir vísir, hvussu minkingin hevur verið síðani 1938.

Hóast minkingin seinastu góðu 10 árinum ikki er so stór, so sæst, at minkingin søguliga hevur verið stór.

Egin talva. Kelda, tøl: UK Sea Fisheries Statistics 2016

Til Brexit atkvøðuna atkvøddi skotska fólknið fyri at vera verandi í ES. Men nógv bendir á, at skotskir fiskimenn og skotska fiskivinnan feignast um Brexit, tí tey undir felags fiskivinnupolitikkinum hava verið fyri vanbýti. Skotskur sjógvur er hin fjórðstørsti í ES, og skotskur sjógvur eru meira enn 60 % av samlaða sjókinum hjá Stórabretlandi. Skotar standa fyri 80 % av samlaðu vektini og 88 % av virðinum av týðningarmestu fiskasløgunum.³⁹

Hóast búskaparlígi týðningurin av fiskiskapi og fiskavøruíðnaði ikki er so stórur í Stórabretlandi, so hava fiskiskapur og útróðrarmentan stóran mentanarlígan og søgulígan týðning, serlíga fyri smærri

³⁸ UK Sea Fisheries Statistics (2016)

³⁹ Government of Scotland (2017)

strandarsamfeløg. Fiskiskapur er eisini avgerandi fyri lívsupphaldið og arbeiðsmøguleikar á nógvum av hesum smærru plássunum.⁴⁰

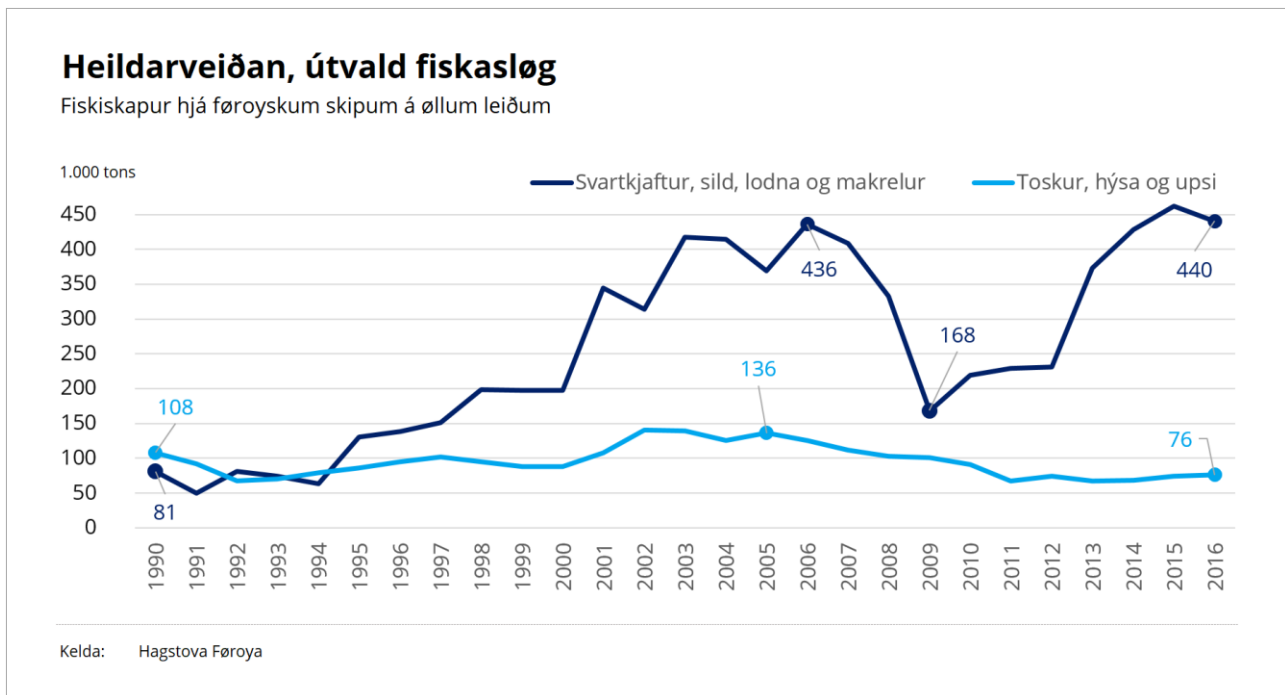
Vit hava higartil viðgjørt nakað av politisku bakgrundini til Brexit, og hví bretar valdu at taka seg burtur úr ES-samstarvinum. Harumframt hava vit viðgjørt móguligar búskaparligar avleiðingar fyri Stórabretland av Brexit og víst á nøkur hugsandi búskaparlig framlit. At enda vístu vit á, hvussu lítlan búskaparlígan týðning bretska fiskivinna hevur fyri samlaða búskapin, men at hon hóast alt hevur havt týðning fyri avgerðina at taka seg úr ES-samstarvinum. Í parti fimm, “Ein nýggjur bretska fiskivinnupolitikkur”, ber til at lesa meira um ónøgdina hjá bretum við felags fiskivinnupolitikkin hjá ES. Vit fara tó fyrst at hyggja at menningini í og týðningin av føroysku fiskivinnuni fyri at kunna samanbera við bretska fiskivinnuna.

⁴⁰ House of Lords, European Union Committee (2016)

3. Føroyskur fiskiskapur í stuttum

Meðan bretskur fiskiskapur einans er smá 0,5 % av samlaða bretska BTÚ, so er bert útflutningur okkara av fiskavørum umleið 40 % av okkara BTÚ.⁴¹

Føroysk skip fiskaðu í 2016 samanlagt 568 túsund tons á øllum havleiðum. Eitt sindur minni enn helvtin av hesum varð fiskað í føroyskum sjógvi, meðan restin varð fiskað í útlenskum ella altjóða sjógvi. Tað mesta av veiðuni – áleið 440 túsund tons – var uppsjóvarfiskur.

Talvan omanfyri vísir, hvussu svartkjaftur, sild, lodna og makrelur síðani 1994 hava yvirhálað botnfiskasløgini tosk, hýsu og upsa, sum eru vorðin ein støðugt minni týðandi partur av heildarveiðuni. Millum annað fiskiskapurin eftir svartkjafti minkaði nógv frá 2008 til 2012, men nøgdin er síðani vaksin aftur seinastu trý árin. Besta fiskiárið higartil var í 2006, tá føroyingar fiskaðu 623 túsund tons.⁴²

Útflutningur av fiski

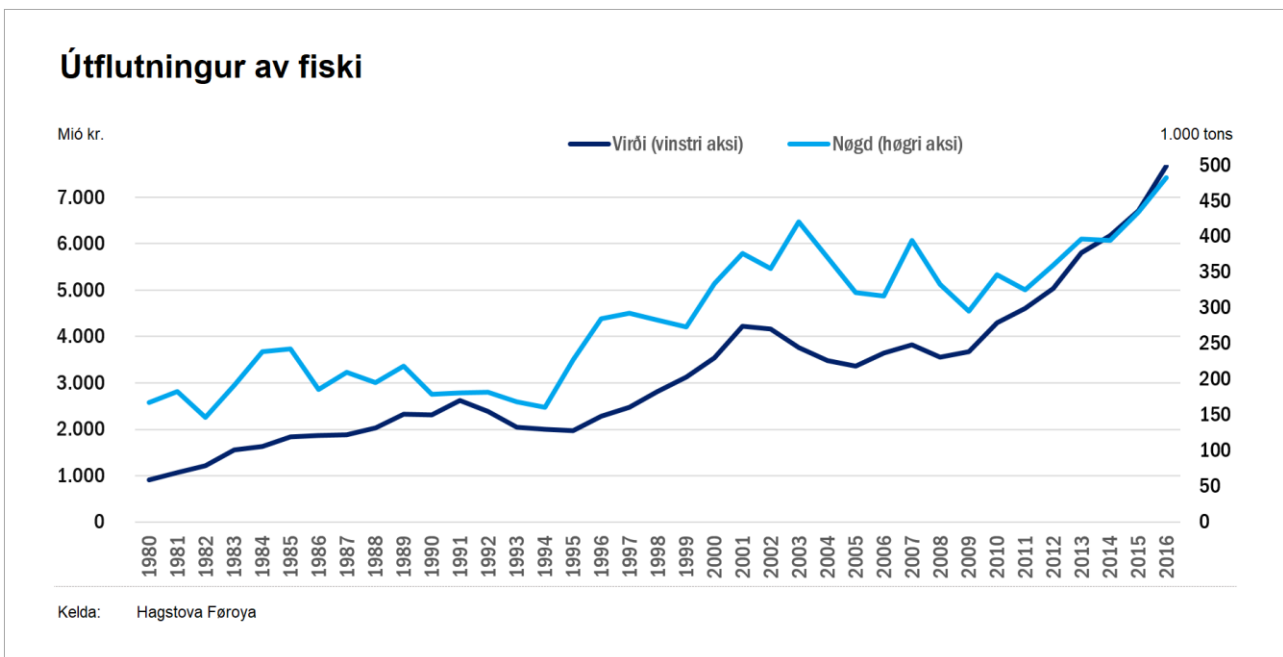
Fiskavørunar hava seinastu árin verið áleið 90-95 % av samlaða vøruútflutningi Føroya. Í 2016 útfluttu vit fiskavørunar fyri góðar átta milliardir krónur. Seinastu árin hava vit útflutt meira enn vit innflyta, og havt ein positivan handilsjavna. So at siga einasta orsøkin til hetta er, at útflutningurin av fiski er so mikið stórur og virðismikil. Av tí at vit innflyta tað mesta av matvørum, byggjartilfari og líknandi, ber til at staðfesta, at útflutningurin av fiski er tað, sum tryggjar okkum eitt livistøði átøkt tí í okkara grannalondum.

⁴¹ Rigsombudsmanden på Færøerne (2016)

⁴² Hagstova Føroya (2017). *Talt og hagreitt: Fiskiskapur*

Millum árin 2004-2013 taldi fiskiskapur í miðal 11-12 % av samanløgdu virðisøkingini í Føroyum. Við øðrum orðum skapa tey umleið seks prosentini av føroysku løntakarafjøldini, sum arbeiða í fiskiskapi, eina búskaparliga virðisøking uppá umleið 12 %.⁴³

Í talvuni niðanfyri síggja vit samlaða útflutningin av fiski og fiskavørnum í tonsum og virði síðani 1980. Talvan vísir, at vit hava ein vaksandi útflutning, sum í 2016 var næstan 500 túsund tons til eitt virði á smáar átta milliardir krónur. Aldur laksur er við í talvuni, sum hesi seinastu tíggu árin er vorðin ein sera umráandi útflutningsvøra. Í 2016 útfluttu vit omanfyri 61 túsund tons av laksavørnum fyri eitt virði á áleið 3,6 milliardir krónur.⁴⁴

Løntakarar í føroysku fiskivinnuni

Fiskiskapur og fiskavøruúdnaður teljast millum tær vinnur við flestu løntakarum. Fiskur hevur sostatt ikki bara avgerandi týdning fyri føroyska búskapin. Hann er eisini avgerandi fyri lívsupphaldið hjá nógvum einstaklingum og familjum í Føroyum. Tøl frá 2016 vísa, at umleið 1.460 fólk arbeiddu í fiskiskapi, meðan áleið 1.390 arbeiddu við virking av fiskavørnum. Samanlagt er talið á løntakarum í fiskavøruúdnaðinum sostatt beint undir 3.000.⁴⁵

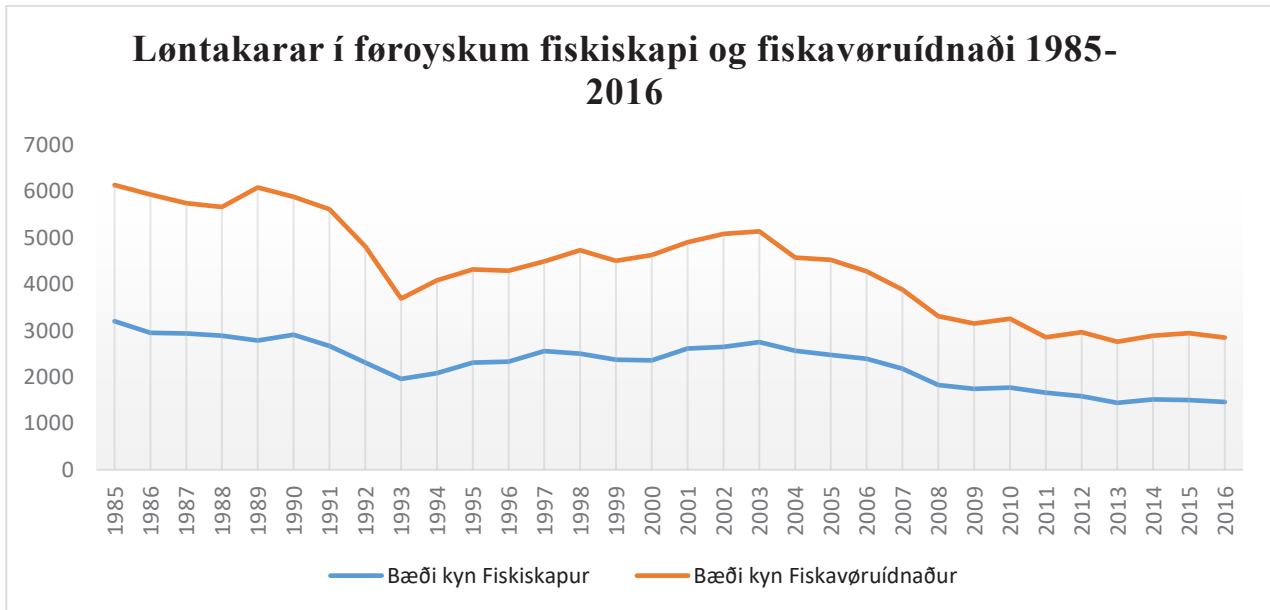
Talvan niðanfyri vísir, hvussu bæði talið á fiskimönnum og samlaða løntakaratalið í fiskavøruúdnaði hevur verið í minking seinastu 30 árin. Tey 1.460 fólkin, sum í 2016 arbeiddu í fiskiskapi vóru umleið seks prosent av samlaða løntakaratalinum í Føroyum. Í 1990 arbeiddu til samanberingar umleið 2.900 fólk í fiskiskapi, ella góð 12 % av øllum løntakarum í Føroyum.⁴⁶

⁴³ Hagstova Føroya (2017). *Talt og hagreitt: Fiskiskapur*

⁴⁴ Hagstova Føroya (2017). *Talt og hagreitt: Uttanlandshandil*

⁴⁵ Hagstova Føroya (2017) *Talt og hagreitt: Fiskiskapur*

⁴⁶ *ibid*

Kelda: Hagstova Føroya

Síðst í 80'unum vóru flest løntakarar í vinnuni, tá góð 8.000 arbeiddu í fiskiskapi og á fiskavirkjum í Føroyum.⁴⁷ Kreppan fyrst í 90'unum hevði við sær, at fleiri fiskavirki fóru á heysin, og at nógv virkseimi legðist niður kring landið. Hetta gjørdi, at nógv arbeiðspláss hvurvu.

Handilsavtalur og fiskiveiðusáttmálar við onnur lond

Nógv av tí føroyska samhandlinum við umheimin er við lond í ES. Verandi handilssáttmálin við ES kom í gildi í 1997. Við honum fingu føroyingar móguleika at útflyta tað mesta av sínum fiskavørum tollfrítt til ES-marknaðin, og ES kann somuleiðis útflyta tað mesta av sínum vørum tollfrítt til Føroya.⁴⁸

Tað eru tó fleiri undantøk fyri ávísar føroyskar fiskavørur, sum ikki sleppa tollfrítt á ES-marknaðin. Fyri nakrar av hesum vørunum er bert ein ávís kvota av vøruni, sum er tollfrí, meðan tollur altíð er á ávísar vørum. Til dømis eru fáar liðugt viðgjørdar fiskavørur, sum hava tollfría atgongd til ES-marknaðin. Hetta er ein trupulleiki fyri føroyskan útflutning, tí at júst liðugt viðgjørdar vørum eru tær, sum ofta skapa mest virðisøking burtur úr tilfeinginum. Feskur, køldur og frystur fiskur er tó í høvuðsheitum tollfríur.⁴⁹

Føroyar hava síðan sjevtiárinum gjørt fiskiveiðusáttmálar við ES. Síðani 1977 hava Føroyar gjørt bilateralar avtalur við m.a. Russland, Noreg, Ísland og Grønland um sínámillum fiskirættindi.

Høvuðstátturin í avtaluni millum ES og Føroyar er, at partarnir á hvørjum ári avtala sínámillum fiskiskap. Avtalan ásetur sostatt árliga veiðirættindi, kvotur og fiskasløg, sum partarnir hava í økinum hjá hvørjum øðrum. Stórabretland hevur higartil verið partur av bilateralu avtaluni millum Føroyar

⁴⁷ Rigsombudsmanden på Færøerne (2016)

⁴⁸ Uttanríkis- og vinnumálaráðið (2017)

⁴⁹ ibid

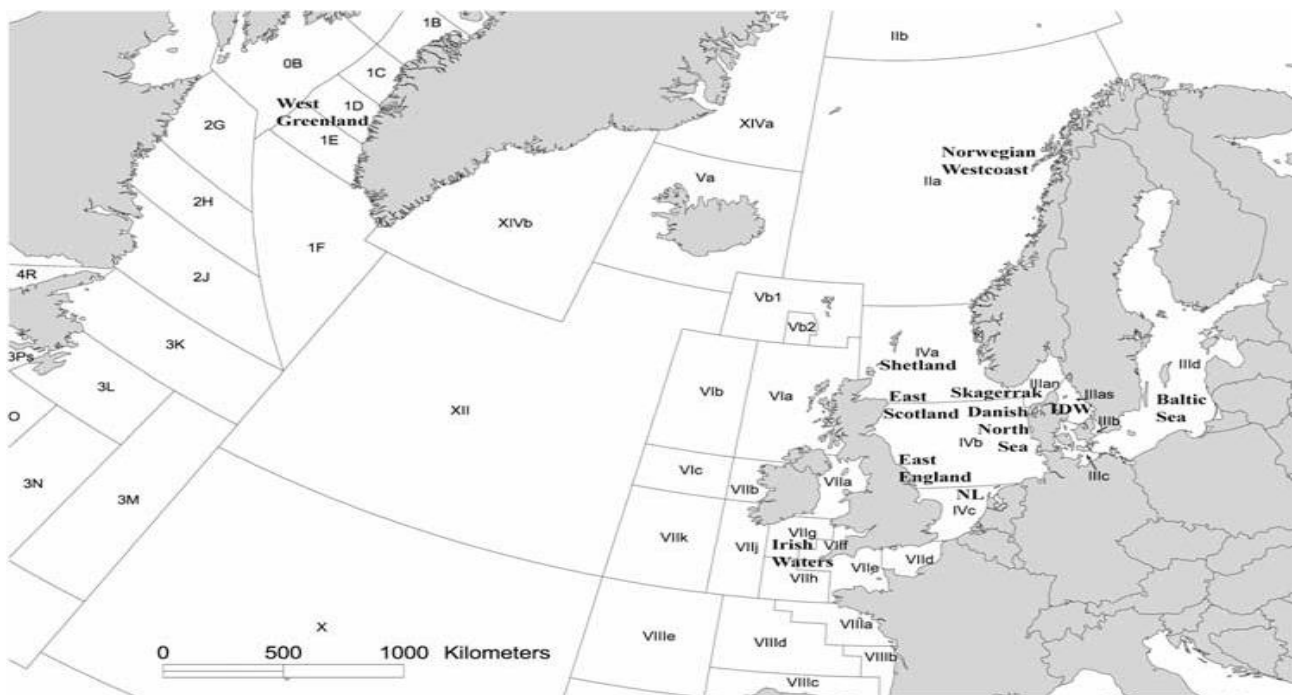
og ES. Umframt bilateralu avtalurnar eru eisini multilateralar strandarlandasamráðingar. Hesar fevna um pelagisku fiskasløgini: sild, makrel og svartkjáft.⁵⁰

Vit fara nú at hyggja at bakgrundini fyri strandarlandasamráðingunum og síðani at viðgera bilateralu avtalurnar millum Føroyar og ES. Vit hyggja at, hvussu býtið millum ES og Føroyar sær út, og í hvønn mun partarnir gagnnýta avtaluna. Harumframt vísa vit á, at stórt sæð allur føroyskur fiskiskapur í ES-sjógvi fer fram í bretska partinum av ES-sjógvinum. Vit fáa sostatt eina mynd av, hvørjar avleiðingar Brexit í *ringasta* føri kann hava fyri føroysk skip í hesum økinum, sum mugu finna sær aðrar veiðumøguleikar, um eingin avtala fæst við Stórabretland eftir Brexit. At enda hyggja vit at ónøgdini hjá skotum við verandi avtalu við Føroyar

⁵⁰ Javnaðarflokkurin á Fólkatíngi (2014)

4. Strandarlandasamráðingar og avtalurnar við ES

Í 1977 víðkaðu strandarlondini í Norðuratlantshavinum síni fiskimørk til 200 sjómíl. Allur fiskiskapur innanfyri 200 sjómíl verður reguleraður av londunum sjálvum, meðan karmarnir fyri fiskiskapi uttanfyri 200 sjómíl verða avgjørdir við multilateralum samráðingum millum strandarlondini. Fyri Útnyrðingsatlantshavið er fiskiskapurin reguleraður av NAFO (Northwest Atlantic Fisheries Organization), og NEAFC (Northeast Atlantic Fisheries Commission) regulerar fiskiskap í Landnyrðingsatlantshavi. Harumframt skulu strandarlondini royna at laga sína veiðu eftir tilmælum frá ICES um heildarkvotur fyri ymsu fiskastovnarnar.⁵¹

ICES- og NAFO-øki í Útnyrðings- og Landnyrðings-atlantshavinum⁵²

Føroyingar fiskaðu fyrr nógv uttan fyri New Foundland – á Flemish Cap (3M) og á Grand Bank (3L). Síðstu mongu árin er hesin fiskiskapur støðugt minkaður, og m.a. veiðibann hevur verið á tosk í økinum. Línuflostin hevur tó fiskað nógv á Flemish Cap síðstu árin. Síðani 2010 varð fiskiskapur eftir toski loyvdur aftur og hevur toskaveiðan saman við rækjufiskiskapi verið tað týðningarmesta úr NAFO øki.⁵³ Veiðan hjá línuflostanum í NAFO øki í 2017 var góð 3.200 tons, og næstan alt var toskur.⁵⁴

Síðani 1998 er NEAFC vorðið sentrum fyri skipan og stýring av veiðu eftir pelagiskum reyðfiski, makrel, norðhavssild, svartkjafti og veiðu eftir djúphavsfiski. Tað vanliga er, at NEAFC avtalur bara

⁵¹ Rigsombudsmanden på Færøerne (2016)

⁵² ICES og NAFO øki (2017)

⁵³ Rigsombudsmanden på Færøerne (2016)

⁵⁴ Vørn (2017)

galda í altjóða sjógvi og eru kombineraðar við strandarlandasamráðingar, sum áseta heildarveiðu (TAC) fyri ymsu stovnarnar og kvotubýtið millum londini.⁵⁵

Verandi avtala við ES

ES, Noreg og Føroyar undirskrivaðu í oktober 2017 eina nýggja tríparta-avtalu um makrelkvotur í 2018. Tilmælið frá ICES var at lækka kvotuna úr 1.021 túsund tonsum niður í 551 túsund tons, men partarnir komu ásamt um eina lækking við 20 prosentum, soleiðis at heildarkvotan verður 816 túsund tons. Føroyska kvotan í 2018 verður 103 túsund tons.⁵⁶

Verandi avtala millum Føroyar og ES kom í gildi í 1980, og kvoturnar hava stórt sæð verið óbroyttar síðani. Vanliga mannagongdin er, at partarnir á árligum samráðingum koma ásamt um sínámillum kvotur at fiska í sjógvi hjá hvørjum øðrum og á tann hátt endurnýggja upprunaligu avtaluna. Samanumtikið hevur verið vanligt, at hvørgin parturin megnar at fiska alla sína kvotu í økinum hjá hinum, og saman við tilmælum frá ICES um at minka veiðuna hevur hetta gjørt, at nakrir niðurskurðir hava verið gjøgnum árin.⁵⁷

Makrelstríðið (sí boks á síðu 36 um makrelstríðið) elvdi til, at eingin avtala var millum ES og Føroyar árin 2011-2013, men í 2014 vórðu partarnir aftur samdir um at endurnýggja bilateralu avtaluna. Avtalan endurspeglar í flestu førum strandarlandasemjurnar. Umframt sínámillum kvotubýti fyri botnfiskasløg fevna avtalurnar um veiðirættindi til pelagisku fiskasløgini, soleiðis at partarnir hava rætt at fiska ein part av síni kvotu í sjógvinum hjá hvørjum øðrum. Niðanfyrri eru veiðirættindini fyri pelagisk fiskasløg, sum partarnir sluppu at fiska hvør hjá øðrum í 2017 og nýggja avtalan fyri 2018:⁵⁸

⁵⁵ Rigsombudsmanden på Færøerne (2016)

⁵⁶ Felagið Nótaskip (2017)

⁵⁷ ibid

⁵⁸ Agreed record of fisheries consultations between the European Union and the Faroe Islands for 2017

ES-FO avtala 2017:

Makrelur: Báðir partar sluppa at fiska 38.756 tons av síni heildarkvotu í 2017 í økinum hjá hvørjum øðrum.

Svartkjaftur: Báðir partar sluppa at fiska 21.500 tons í økinum hjá hvørjum øðrum.

Norðhavssild: Báðir partar finga 6.000 tons í økinum hjá hvørjum øðrum.⁵⁹

ES-FO avtala 2018:

Makrelur: Báðir partar kunnu fiska 31.000 tons av makreli hjá hvør øðrum. Í mun til undanfarna ár svarar hetta til lutfalsligu lækkingina av heildarkvotuni fyri makrel í 2018.

Svartkjaftur: Svartkjaftkvotan hjá føroyingum í ES-sjógvi hækkar upp í 31.500 tons.

Norðhavssild: Kvotan fyri norðhavssild lækkar samsvarandi einari lækking í heildarkvotuni, soleiðis at føroysk og ES-skip kunnu fiska 4.000 tons av norðhavssild hjá hvør øðrum.

Næstan øll føroyska veiðan í ES-sjógvi kemur úr bretskum sjógvi. Eftir Brexit kunnu bretar tískil í størri mun sjálvir avgera, í hvønn mun føroyingar framhaldandi fáa veiðirættindi og atgongd til bretska sjógv. Tað verða eisini bretar, sum avgera, hvørjar reglur skulu galda fyri inn- og útflutningi av fiskavørum til og frá Stórabretlandi. Harumframt gerst Stórabretland eitt sjálvstøðugt strandarland, sum fer at gera krevja sín part av fiskinum til strandarlandasamráðingar.

Hetta hevur týdning fyri Føroyar, sum bæði fiska nógv í bretskum sjógvi, og sum útflyta nógvan fisk til Stórabretlands. Skulu verandi viðurskifti halda fram, mugu nýggjar avtalur gerast, har Stórabretland luttekur sum sjálvstøðugur samráðingartur. Ein móguleiki er, at øll, ella nøkur, strandarlond fáa minni í sín part, av tí at tað framyvir verður eitt strandarland afturat, sum skal hava burturav felags køkuni (heildarveiðuni fyri ymsu fiskastovnarar).

Hin móguleikin er, at eingin stórvegis broyting verður, og at Stórabretland fær nakað tað sama av kvotum og fiskirættindum, sum tað fekk undir felags fiskivinnupolitikkinum hjá ES. Tað er kanska ikki so sannlíkt, at hini strandarlondini fara at góðtaka eina lægri kvotu, og at teirra samráðingarstøða verður, at ES og Stórabretland mugu gera býtið upp sínamillum, uttan at kunna vænta sær nakað av kvotunum hjá hinum strandarlondunum. Um hetta verður úrslitið, so er sannlíkt, at bretar fara at fáa tað sama, sum teir fáa undir verandi viðurskiftum við felags fiskivinnupolitikkinum hjá ES.⁶⁰

⁵⁹ Eftir Brexit verður ES ei longur strandarland í norðhavssild, av tí at hon higartil bert hevur hildið til norðanfyrir 62°N. Hetta økið er bretskt sjóøki. Brexit inniber sostatt at bretar kunnu avgera, um ES fær atgongd til norðhavssild framyvir.

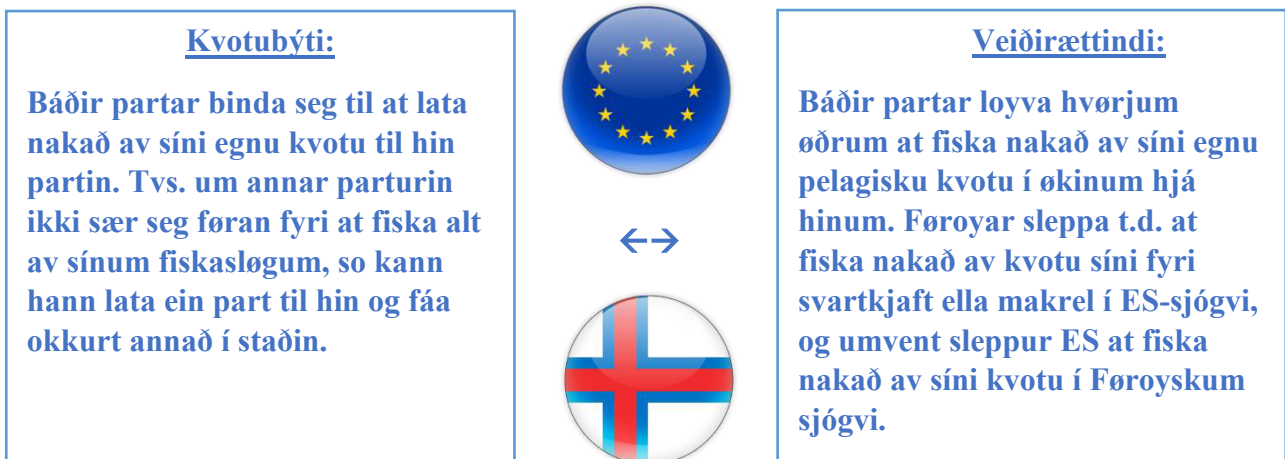
⁶⁰ Innanhýsis býtið millum ES-limalondini verður gjørt eftir einum leisti um relativan stabilitet, sum tryggjar øllum londunum eina javna kvotu árliga. Vit greiða nærri frá felags fiskivinnupolitikkinum hjá ES og um relativan stabilitet í parti 5.

Vandin fyri ovurfiskiskapi er stórir, um avtalur millum londini ikki fáast í lag, ella um sámráðingar slitna. Tá ein partur afturat kemur til sámráðingarborðið er væl hugsandi, at sámráðingarnar verða harðari og torførari, tí nú eru fleiri enn áðrenn, sum skulu deila somu heildarkvotu. Hetta ger seg serliga galdandi fyri uppsjóarstovnarnar svartkjaft, sild og makrel, sum kunnu ferðast úr einum øki í annað.

Við støði í ES/FO-avtaluni í 2015 hyggja vit nú at, hvussu nýtslan av sínámillum kvotubýtinum og veiðirættindum hevur verið fyri báðar partar. Fyri at gera sær eina fatan av hvørja sámráðingarstøðu bretar kunnu hugsast at hava til komandi sámráðingar við Føroyar er viðkomandi at hyggja at verandi viðurskiptum, og í hvønn mun partarnir halda, at teir gagnnýta atgongdina til sjógvin hjá hvør øðrum. Vit hyggja eisini at, hví skotar hava verið ónøgdir við avtaluna.

Nýtsla av sínámillum kvotubýti og veiðirættindum

Árligu bilateralu avtalurnar sum tann millum ES og Føroyar eru uppbygdar á tann hátt, at báðir partar avtala eitt ávíst sínámillum kvotubýtið og at lata hvørjum øðrum veiðirættindi:⁶¹

Sum áður nevnt er vanligt, at partarnir ikki megna at fiska alt í økinum hjá hvørjum øðrum og sostatt ikki gagnnýta kvotubýtið og síni veiðirættindi til fulnar. Ein greining hjá Seafish (bretska myndugleikanum fyri sjófóði) av ES-Føroyar avtaluni fyri 2015 vísir, at ES-skip – og harvið bretsk skip – í nógv minni mun gagnnýta avtalurnar enn føroysk skip. Somu Seafish-greiningar fyri árinum 2014 og 2016 vísa áleið sama mynstur.⁶² Í 2015 fingu føroyingar væl meira burtur úr bæði kvotubýtinum og veiðirættindinum í ES-sjógvi enn øvugt. ES brúkti einans 37 % av kvotubýtinum – harvið vóru 63 % óbrúkt. Føroyar brúktu væl meira av býtinum – heili 79 %.

Tað er tó serliga innan veiðirættindi til pelagiskan fisk, at føroysk skip fingu meira burturúr atgondini til ES-sjógvi enn umvent:

- Báðir partar lótu veiðirættindi til góð 83.800 tons av makreli, svartkjafti og norðhavssild til eitt vurderað virði á smáar 300 milliónir krónur.

⁶¹ Russel J., Curtis H. (2016)

⁶² Russel J., Curtis H. (2015) ; Russel J., Curtis H., Motova A. (2017)

- ES-skip fiskaðu einans 6.000 tons fyri eitt virði á umleið 19,2 milliúnir krónur í føroyskum sjógvi.
- Bretsk skip fiskaðu einki av síni pelagisku kvotu í føroyskum sjógvi.
- Føroysk skip harafturímóti fiskaðu omanfyri 68.000 tons úr ES-sjógvi fyri eitt samlað virði á umleið 230 milliúnir krónur.

Samanumtikið – fyri bæði botnfisk og pelagiskan fisk – landaðu ES-skip einans 7,16 % av tí, tey kundu havt fiskað í føroyskum sjógvi, meðan føroyingar landaðu heili 81 % av tí teir kundu við veiðirættindum í ES-sjógvi.

Við øðrum orðum brúka ES-skipini ikki síni veiðirættindi í føroyskum sjógvi í líka stóran mun som føroysk skip gera í ES-sjógvi, og harvið bretska skipum sjógvi.

Tað er áhugavert, at londini, sum fiskaðu undir avtaluni í 2015, annaðhvørt einans fiskaðu pelagiskan fisk ella einans botnfiskasløg. Føroysk skip fiskaðu einans uppsjóvarfisk undir avtaluni. Týsk, hollenskt og danskt skip fiskaðu somuleiðis einans uppsjóvarfisk undir avtaluni, meðan fraklendingar og bretar einans fiskaðu botnfiskasløg.⁶³

Skotar ónøgdir við býtið av pelagiskum veiðirættindum

Í greiningini hjá Seafish er ein hoyring frá 2016, har skotskir aktørar úr pelagisku vinnuni og frá Marine Scotland (skotski fiskivinnu myndugleikin) ummæla verandi verandi ES-FO avtaluna og býtið av pelagiskum veiðirættindum millum Føroyar og Stórabretland. Hoyringin staðfestir, at aktørarnir eru ónøgdir við býtið av pelagiskum veiðirættindum, sum teir meta føroyingar fáa størri fyrimum av. Sambært Marine Scotland vóru høvuðstrupulleikarnir hesir:⁶⁴

Makrelur og svartkjaftur er betri og biligari at fiska í ES/bretska sjógvi enn í føroyska sjógvi:

Býtið av veiðirættindum loyvir føroyska skipum at fiska sína kvotu í ES-sjógvi, tá fiskimøguleikarnir eru betri, og góðskan á pelagisku stovnunum er hægri, enn tá fiskurin er í føroyska sjógvi. Tá makrelstovnurin er í føroyska sjógvi, er góðskan lægri, og fiskurin bleytari. Makrelur úr føroyska sjógvi hevir tí eitt lægri avreiðingarvirði enn makrelur úr ES/bretska øki.

Svartkjafturin í føroyska sjógvi er torførari at veiða, av tí at stimarnir eru meira spjaddir og minni konsentreraðir enn í ES/bretska sjógvi. Hetta ger, at tað er bæði dýrari og minni effektivt at royna eftir svartkjafti í føroyska sjógvi. Tí loysir tað seg betri hjá føroyska skipum at fiska í ES/bretska sjógvi enn tað ger hjá bretska skipum at fiska sína kvotu úr føroyska øki.

Føroyski fiskaværuidnaðurin hevir fyrimum av, at føroysk skip mugu landa fiskin í Føroyum:

Bretar halda, at býtið av veiðirættindum er til fyrimums fyri Føroyar. Teir brúka ikki síni veiðirættindi í føroyska sjógvi, meðan føroyingar brúktu 81 % av sínum veiðirættindum í ES-sjógvi í 2015 – harav næstan alt varð fiskað í bretska sjógvi. Harumframt síggja bretar

⁶³ Russel J., Curtis H. (2016)

⁶⁴ ibid

tað sum ein trupulleika, at føroysk skip, sum fiska í bretskum sjógvi, ikki landa sín fisk í Stórabretlandi. Føroysk skip skulu gjalda umleið 2.000 krónur fyri hvørt tons, sum verður landað uttanfyri Føroyar. Hetta ger, at føroysk skip heldur landa í Føroyum enn t.d. í Stórabretlandi. Aktørar úr skotska fiskiværuídnaðinum halda hetta vera ein stóran trupulleika, tí tað gevur føroyskum fiskavirkjum móguleikan at gjalda minni enn marknaðarprís og minni enn kappingarneytar í Stórabretlandi og Noreg fyri fiskin.

Samanumtikið meta aktørarnir innan skotsku pelagisku vinnuna, at tann bilaterala avtalan millum ES og Føroyar gevur føroyska fiskaværuídnaðinum (fiskavirkjum) órímligar fyrimunir. Tað er sjálvandi væl hugsandi, at føroysku aktørarnir ikki eru samdir í kritikkinum frá skotsku pelagisku vinnuni. Tey føroysku sjónarmiðini hava vit ikki tikið við her, tí endamálið er at fáa greiðu á bretsku og skotsku sjónarmiðunum fyri at fáa eina hómung av, hvussu teirra útgangstøða móguliga kann vera til komandi bilateralar samráðingar millum Føroyar og Stórabretland.

Sambært Herlufi Sigvaldssyni, samráðingarleiðara hjá Føroyum til strandarlandasamráðingarnar, eru viðurskiftini at veiða svartkjaft góð í Føroyum, av tí at fiskurin er í føroyskum sjógvi nærum alt árið. Góðskan er sjálvandi svingandi gjøgnum árið, men nógv av svartkjaftinum verður malið og brúkt til fóður, og hevur tað tí minni týðning, hvussu harður fiskurin er. Herluf Sigvaldsson vísir á, at tað mest avgerandi fyri virðið á atgongdini til veiðirættindi er, at til ber at leggja sær veiðuna til rættis við at spjaða fiskiskapin yvir so langa tíð á árinum, sum til ber. Og til hetta er føroyskt sjóeki sera væl eignað, av tí at serliga svartkjaftur er í økinum so leingi. Veiðan eftir svartkjafti er fyri tað mesta um veturin og várið, meðan roynt verður eftir sild og makreli um heystið í føroyskum sjógvi. Makrelur kemur í føroyskan sjógv um várið at leita sær føði, men tað er tó best at fiska hann í september og oktober, tí um summarið er fiskurin sera bleytur og heldur sær tí ikki so væl í lastini. Seinni um heystið fer makrelurin so úr føroyskum sjógvi og ferðast millum annað í bretskan sjógv, har tað fæst meira fyri fiskin, tí hann er vorðin fastari.⁶⁵

Vit hava her víst á, at næstan øll tann føroyska veiðan úr ES-sjógvi verður fiskað í bretsku partinum av ES-sjógvi. Eftir Brexit verður henda veiðan ikki fevnd av bilateralu avtaluni millum Føroyar og ES. Um føroyingar framhaldandi skulu fiska á hesum leiðum, má ein nýggj bilateral avtala gerast við Stórabretland um veiðirættindi og kvotubýti. Hvussu ein slík avtala sær út er sjálvsagt fyrst og fremst ein samráðingarspurningur millum Føroyar og Stórabretland. Útlitini fyri einari góðari avtalu fyri føroyingar eru tó m.a. treytað av samráðingum millum ES og Stórabretland um, hvussu framtíðar fiskiskapur í ávikavíst ES og bretskum sjógvi skal skipast, og eisini hvussu marknaðaratgongdin hjá bretum fyri fiskavørur verður eftir Brexit.

Hesar samráðingar eru eisini avgerandi fyri, hvussu ein nýggjur bretskur fiskivinnupolitikkur fer at síggja út. Hetta er evnið í næsta parti.

⁶⁵ Samrøða við Herluf Sigvaldsson 11.01.2018

5. Ein nýggjur bretscur fiskivinnupolitikkur

Hin 21. juni í 2017 boðaði enska stjórnin frá, at hon fer at gera eitt uppskot um eina nýggja fiskivinnulóggávu, sum fer at gera tað møguligt hjá Stórabretlandi at stýra atgongdini til egnan sjógv, og sum gevur Stórabretlandi formliga heimild at áseta egnar fiskikvotur aftaná Brexit. Eftir Brexit verður ein skiftistíð á tvey ár, har vit kunnu vænta at síggja tær fyrstu broytingarnar. Men eitt er tað, sum formliga verður møguligt hjá bretum eftir Brexit. Eitt annað er, hvussu Brexit-samráðingarnar við ES verða um júst fiskivinnu.

Bretski umhvørvismálaráðharrin Michael Gove boðaði í oktober í 2017 frá, at ES, Stórabretland og Noreg skuldu samráðast um at broyta sínámillum kvotubýtið, áðrenn farið verður inn í skiftistíðina ES hevur tó í fyrstu atløgu meldað greitt út, at tað fer ikki at góðtaka nakað slag av samráðingum um at broyta kvotubýtið millum ES-limalondini og Stórabretland undir tvey ára skiftistíðini, og at Stórabretland sostatt verður undirlagt felags fiskivinnupolitikkinum hjá ES hetta tíðarskeiðið. Harumframt vil ES gera eina bilaterala avtalu við Stórabretland, sum ásetur, hvussu nógv ES-skip kunnu fiska í bretskum sjógvum undir skiftistíðini. Bretar vilja hinvegin ikki góðtaka at standa uttanfyri ávirkan í tvey ára skiftistíðini og fara tí at gera krav uppá at møguliga kunna hækka sínar egnu kvotur og avmarka rættin hjá ES-skipum til bretskan sjógv. Skotar hava millum annað ført fram, at teir vilja

hækka bretsku kvotuna fyri tosk í Norðsjónum við 21 % av heildarkvotuni hjá Noreg og ES í Norðsjónum.⁶⁶

Tað er tó nógv, sum bendir á, at tað verður trupult hjá Stórabretlandi at sannføra hini 27 limalondini um at góðtaka eina hægri kvotu til bretar undir skiftistíðini.⁶⁷ Útgangsstøðið og samráðingarstøðan hjá ES er, at kvotubýtið millum ES og Stórabretland eftir Brexit framhaldandi skal vera grundað á relativan stabilitet, sum í veruleikanum merkir, at bretar ikki kunnu fáa hægri kvotur enn undir verandi skipan, sum bretar annars eru so ónøgdir við. Tað, sum verður avgerandi fyri, hvussu fiskivinnan verður skipað í Stórabretlandi eftir Brexit er serliga samráðingarnar við ES um trý mál: atgongdin til bretska sjógv, kvotur, og hvussu komandi handilin við fiskavørur skal skipast.⁶⁸

Áðrenn vit hyggja at hesum málunum, er neyðugt at skilja felags fiskivinnupolitikkin hjá ES (FFP), og hví bretar hava verið so ónøgdir við skipanina.

Felags Fiskivinnupolitikkin hjá ES

Í 1983 samtyktu ES-londini karmarnar um FFP, sum síðani er vorðin endurskoðaður í 1992, 2002 og í 2013. FFP fevnir um trý høvuðsøki: *Fiskiveiðupolitikk*, *marknaðarpolitikk* og *menningarpolitikk*.

Fiskiveiðupolitikkin snýr seg um stovnsrøkt og fiskiveiðustýring í ES-sjógv. Heildarkvotur verða býttar millum limalondini eftir einum *føstum býtislykli*, soleiðis at hvørt land fær sín fasta prosentpart og harvið sonevnd **relativt stabil** veiðirættindi. Síðani avgera londini sjálvi, hvussu tey býta kvotuna víðari til egin fiskifør.

Ein grundregla í FFP er, at allir ES-borgarar skulu hava líka rætt til fiskileiðir í ES-sjógv. Tað merkir, at øll í prinsippinum hava treytaleysan rætt at fiska í sjóøkinum hjá hvørjum øðrum. Hesin rættur er tó avmarkaður av ásetingum um **MLV – mest loyvda veiðu**. MLV (eisini kent sum **TAC – Total Allowable Catch**) avmarkar veiðutrýstið á teir flestu vinnuligu fiskastovnarnar, og tað avmarkar eisini, hvussu nógv sleppa framat tilfeinginum. Harafturat hava limalondini sjálvi heimild at regulera fiskiskapin innan fyri 12 fjórðingar – hetta fyri at verja siðbundna, lokala útróðurin.⁶⁹

Endamálið við felags *marknaðarpolitikkinum* er at tryggja, at fiskurin, sum kemur á marknaðin, er dygdargóður, og at fiskimenn fáa javnar inntøkur. Marknaðarpolitikkin umfatar tískil felags handilsnormar, felags prísskipan, ásetingar fyri framleiðslufeløg og reglur fyri samhandil við

Relativ stabilitet:
ES-londini komu í 1983 ásamt um, at kvotubýtið millum limalond skuldi gerast eftir einum føstum býtislykli, sum bygd á:
 - *søgulig veiðutøl*
 - *tann týðning fiskivinnan hevur fyri lond ella øki í einum ávísu landi*
 - *mist veiðurættindi, tá ið triðjalond fluttu fiskimarkið í sínari tíð.*

⁶⁶ The Guardian 11.01.2018

⁶⁷ ibid

⁶⁸ Europaudvalget i Folketinget (2017)

⁶⁹ Javnaðarflokkurin á Fólkatíngi (2014)

triðjalond. Við felags politikkinum hevur mann innanhýsis fríhandil millum limalond og felags toll mótvegis triðjalondum. Meginparturin av fiskinum í ES-londum verður seldur um uppboðssølur, men felags prísskipanin leggur seg út í tann fría marknaðin, tá marknaðarprísurin verður ov lágur. Hetta verður gjørt við eini sokallaðari afturtøkuskipan, sum tekur fiskin burtur av marknaðinum við stuðli frá ES. Endamálið er at tryggja fiskimonnumum javnar og støðugar inntøkur við at stýra útboðnum av fiski, soleiðis at prísir kunnu haldast á einum nóg høgum stigi.⁷⁰

Menningin og bygnaðurin í fiskivinnupolitikkinum verða stýrd av *menningarpolitikkinum*, hvørs endamál er at tillaga virksemd og flotan eftir fiskatilfeinginum. ES hevur leingi havt alt ov stóra veiðuorku – serliga eftir at Spania og Portugal komu uppí í 1986 – og hetta hevur havt stórar trupulleikar við ovveiðu og stovnsrøkt við sær. Nøkur av høvuðsmálunum hjá menningarpolitikkinum hava tí verið at taka fiskifør úr vinnuni, at verja strandaleiðir, nútímansgera flotan og at stuðla alivinnu.⁷¹

Myndugleikabýtið í felags fiskivinnupolitikkinum

Felags fiskivinnupolitikkurin (FFP) merkir í høvuðsheitum, at limalondini hava latið ES-stovnum avgerðarrættin í nógvum týðandi fiskivinnumálum. Londini hava tó framvegis ræðisrættin á ávísnum økjum. Myndugleikabýtið teirra millum sær í stuttum soleiðis út:⁷²

ES (FFP)	LIMALONDINI
Samráðingar við triðjalond um veiðurættindi	Innanhýsis býtið av tillutaðari kvotu frá ES
Áseting av mest loyvdu veiðu (MLV) og kvotum fyri felags stovnar	Nationalar fiskiloyvisskipanir
Áseting og tilluting av kvotum til limalondini	Reguleringar av lokalum fiskastovnum
Tekniskar ásetingar: Meskavídd, minstamál, hjáveiða, stongdar leiðir, friðaðar gýtingarleiðir	Bráðneyðug tiltøk fyri at verja fiskastovnar innan fyri 200 fjórðingar
Eftirlit: Veiðudagbók og veiðufráboðan	Strangari reguleringar fyri egnar fiski- og útróðrarmenn í egnum havøki ella øðrum fiskileiðum enn tær, sum ES ásetur
Marknaðarskipan	Eftirlit við egnum fiskiførum, fiskiførum úr øðrum limalondum og triðjalondum á egnum fiskileiðum
Karmar um tilluting av menningarstuðli til limalondini	Kvotueftirlit fyri egin fiskifør í ES-sjógvi
	Stuðulsveitingar til fiskivinnuna innan fyri karmar av Rom sáttmálanum

Kelda: Javnaðarflokkurin á Fólkingi (2014)

⁷⁰ Javnaðarflokkurin á Fólkingi (2014)

⁷¹ ibid

⁷² ibid

Bretska ónøgdin við FFP

Bretar hava leingi verið ónøgdir við FFP, og teir hava eisini í fleiri førum gingið á odda fyri at fremja nýskipanir í FFP. Tað er heldur eingin ivi um, at FFP hevur dumpað á nógvum økjum. Millum annað er aðalmálið um búskaparliga, sosiala og umhvørvisliga burðardygd í menningini av fiskivinnuni als ikki rokkið. Stýringsamboðini – m.a. kvotuskipanin – hava als ikki riggað, og avgerðirnar í Brússel og limalondunum hava ofta verið merktar av stuttskygdum løtuvinningi heldur enn langtíðar burðardygd. Tvær ítøkiligar avleiðingar eru ovfisking, tí at MLV (TAC) á hvørjum ári hevur verið sett ov høgt, og at kvotuskipanin hevur elvt til útblaking.⁷³

Ein annar trupuleiki hevur verið tað, sum tey rópa kvotuhoppan. Meginreglan um relativan stabilitet ásetur, at limalondini kunnu varðveita sín støðuga part av kvotum hjá ES, men tað merkir ikki, at t.d. spaniolar ikki kunnu flyta og stovna eitt felag í Stórabretlandi fyri síðani at kunna fáa ein part av bretsku kvotuni á tann hátt. Serliga spaniumenn hava ofta skrásett síni skip í Stórabretlandi og á tann hátt fingið partar av bretsku kvotuni.⁷⁴ Fólki gjørdust eisini bilsin í 2014, tá tíðindi bórust, at *ein* hollendskur supertrolari hevði fingið áleið 23 % av allari bretsku kvotuni við at skráseta seg í Stórabretlandi.⁷⁵ Tí hava bretar ofta gingið á odda fyri at fáa hert lóggávuna fyri manning, rakstur og ognarviðurskifti, men higartil hevur tað ikki eydnast, av tí at slíkar herðingar ofta eru í stríð við aðra ES-lóggávu um vinnuligt virkseimi.

Bretar hava eisini fleiri ferðir víst á, at skipanin er eitt embætismannaveldi og alt ov miðstýrd. Ynskið hevur tí verið, at regionalu heimildirnar styrkjast, soleiðis at londini í størri mun sjálvi kunnu gera langtíðar umsitingarætlanir, sum passa til egin viðurskifti.

Sambært einum fulltrúa í Marine Scotland er bretska ónøgdin við FFP minkað nakað síðstu árin. Skipanin er farin at rigga betri, og ES-tingið hevur samtykt nakrar broytingar, soleiðis at FFP verður meira regionaliserað og í størri mun fer at loyva lokalum avgerðarætti enn áður. Hartil hevur mann innført eina stigvísa skipan við landingarkravi, sum skal banna útblaking og heldur loyva skipum eina ávísa hjáveidu.⁷⁶

ES-tingið hevur somuleiðis tikið undir við, at heildarkvotur skulu ásetast eftir burðardyggari úrtøku (MSY – Most Sustainable Yield), sum er ein skipan ætlað at koma ovfiskiskapi til lívs, og sum skal tryggja, at úrtøkan frá ymsu stovnunum er so stór sum til ber, uttan at skaða stovnin. Skipanin leggur tí upp til eitt langtíðarperspektiv, sum regulerar veiðutrýstið (t.d. kvotur ella tal av fiskidøgum), soleiðis at úrtøkan úr stovnunum verður varandi og ikki bert stuttskygd.⁷⁷ Tað er tó ov tíðliga at meta, um henda skipan fer at rigga betur enn verandi skipan.

⁷³ Javnaðarflokkurin á Fólkatíngi (2014)

⁷⁴ *ibid*

⁷⁵ Dailymail 29.11.14

⁷⁶ Samrøða við fulltrúa hjá Marine Scotland 22.11.2017

⁷⁷ Fiskimálaráðið (2011)

Endamálið við nýggju bretsku fiskivinnulóggávuni verður, sambært Theresu May, at Stórabretland fer at hava møguleika at stýra og avmarka atgongdini hjá øðrum til bretskan sjógv og at áseta sær egnar kvotur eftir Brexit.⁷⁸ Tað hevur leingi verið greitt, at hini ES-londini fáa væl meira burtur úr bretskum sjógv, enn bretar fáa burtur úr økjum hjá hinum limalondunum. Vit fara tí at hyggja at, hvussu stór veiðan hjá hinum limalondunum hevur verið í bretskum sjógv.

Atgongdin til bretskan sjógv

Undan fólkaatkvøðuni segði Leave-síðan, at tey skuldu “*take back British waters*”. Eftir fólkaatkvøðuna gjørdi Theresa May eisini greitt, at talan ikki skuldi vera um eitt hálv-t-inni/hálv-t-úti modell, og stjórnin sló fast, at tað ikki skuldi vera eftir **norskari** ella aðrari fyrimynd, at samstarvið við ES skuldi skipast.⁷⁹ Bretar skulu tí undir eitt sera umfatandi arbeiði fyri at gera sínar egnu skipanir og fáa í lag ymsu samstørvini. Her er eisini týðningarmikið at hava í huga, at bretar hava ongantíð fyrr verið eitt sjálvstøðugt strandaland. Tað verða tey við Brexit, og tí er hugsandi, at tey leggja nógva orku í at fyrireika seg, soleiðis at teirra lutur og ávirkan verða so stór sum gjørligt til komandi samráðingar.

Tað hava verið harðar útmeldingar frá bretum. Nú er tó nógv sum talar fyri, at stjórnin í Stórabretlandi er meira varin.. Avleiðingarnar av at fullkomiliga sýta útlenskum skipum atgongd til bretskan sjógv kunnu vera stórar, tí tá er væl hugsandi, at ES-londini ikki fara at loyva bretum atgongd til ES-marknaðin við teirra fiskavørum.

Bretar hyggja tí í løtuni serliga eftir tí norska lestinum - men eisini tí føroyska, har mann samráðist um atgongd til sjógvin hjá hvørjum øðrum, *samtundis* við at samrátt verður um kvotur og marknaðaratgongd.⁸⁰

FFP gevur øllum ES-limalondum javnbjóðis rætt at fiska hjá hvørjum øðrum. Eftir Brexit fær Stórabretland fullan ræðisrætt yvir síni “*eksklusivu økonomisku sonu*” eins og bæði Føroyar og Noreg í prinsippinum hava. Hetta økið er í mesta lagi 200 sjómíl (uml. 370 km) úr landi. Av tí at Stórabretland er ein so mikið stórur oyggjabólkur, har Norður Írland eisini hoyrir til, so hava bretar

“At umsita toskastovninum er ikki raketvísind – tað er nógv meira fløkt enn so!”

– Knut Korsbrekke, norskur havfrøðingur í samrøðu við The Guardian í 2016.

Norska fiskivinnuskipanin er sera fløkt og umfatandi. Sjálvt um Noreg ikki er limur í ES, hevur ein stóran fiskastovn og landafrøðiliga er væl meira avbyggt en UK, so deilir Noreg 90 % av sínum fiskastovnum við onnur lond. Norrmenn áseta tí sínar kvotur og umsitingarætlanir sambært avtalum við lond sum t.d. Russland og ES.

Umsitingar strategiin hjá normonnum inniheldur m.a. ásetingar um kvotur, avtøku av statligum studningi til fiskari og ásetingar um at minka yvirkapasitetin við t.d. at minka skipatalið. Strategiin avmarkar eisini atgongdina hjá útlenskum skipum til norskan sjógv.

⁷⁸ Institute for Government (2018)

⁷⁹ Europaudvalget i Folketinget (2017)

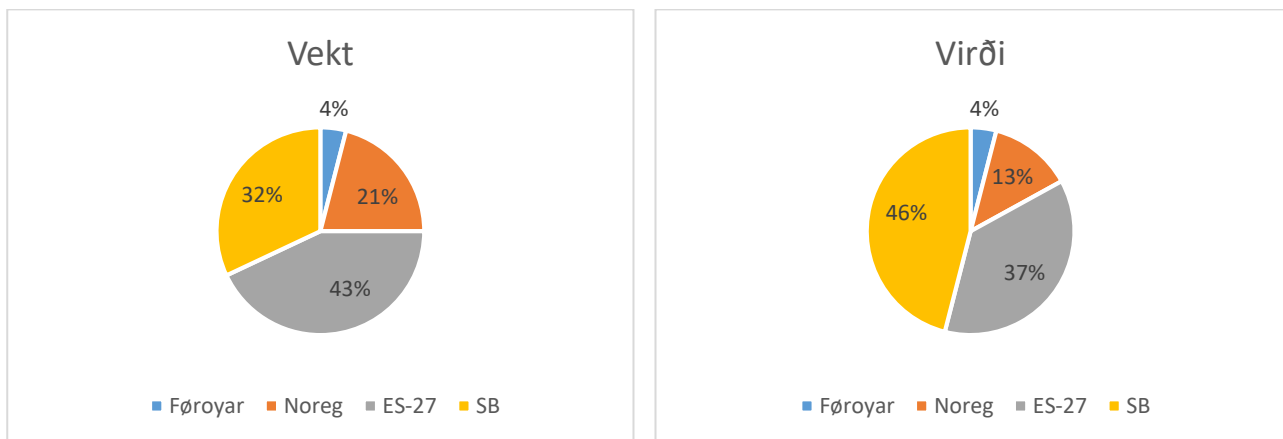
⁸⁰ ibid

ræði á væl størri sjógvi enn hini ES-londini. Hetta er eisini orsøkin til, at hini ES-londini hava havt fyrimum av atgongdini til bretskan sjógv.⁸¹

Veiðan hjá hinum ES-londunum úr bretskum sjógvi

Millum 2011 og 2015 stóðu bretsk skip einans fyri 43 prosent av samlaðu ES veiðuni í bretskum sjógvi. Í 2015 fiskaðu danir og hollendarar umleið 25 prosent av samlaðu veiðu síni í bretskum sjógvi, og samanlagt í tonsum fiskaðu ES-27 londini meira enn Stórabretland sjálvt í bretskum sjógvi. Samlaða veiðan í 2015 hjá ES-27 londunum úr bretskum sjógvi var umleið 630.000 tons, meðan Stórabretland einans fiskaði umleið 538.000 tons í bretskum sjógvi. Harafturat er samlaða veiðan hjá Stórabretlandi nógv minni treytað av atgongdini til sjógv hjá øðrum limalondum. Í 2015 fiskaðu skip úr Stórabretlandi samanlagt einans 152.000 tons í øllum útlenskum sjógvi.⁸²

Vekt og virði á samlaða fiskiskapinum í bretskum sjógvi skift á lond fyri 2014.

Kelda: Napier 2017

Sum sæst á myndini fiskaðu bretar (SB) í 2014 einans 32 % av samlaðu veiðuni í bretskum sjóki, meðan hini ES-londini fiskaðu 43 %. Noreg fiskaði 21 %, og føroyingar fiskaðu 4 % av samlaðu veiðuni úr bretskum sjógvi. Hyggja vit eftir virðinum í peningi sæst, at Stórabretland fekk lutfalsliga meira burtúrur síni veiðu enn bæði ES-londini og Noreg, meðan virðið og vektin fyri Føroyar er áleið hin sama.⁸³

Samanumtikið má staðfestast, at hini ES-londini hava fingið væl meira burtur úr atgongdini til bretskan sjógv, enn Stórabretland hevur fingið burtur úr atgongdini til sjógvin hjá øðrum ES-limalondum. Mett verður, at frá 2011 til 2015 landaðu ES-skip næstan 700.000 tons av fiski um árið

⁸¹ Europaudvalget i Folketinget (2017)

⁸² ibid

⁸³ Napier (2017)

fyrí eitt virði á næstan 4,5 milliardir krónur úr bretskum sjógvi, meðan bretsk skip “einans” landaðu beint omanfyri 90.000 tons árliga fyrí eitt virði á umleið 926 milliónir krónur úr ES-sjógvi.⁸⁴

Við øðrum orðum landaðu ES-skip meira enn sjeý ferð so nógvan fisk (og næstan fimm ferð so nógv virði) úr bretskum sjógvi, sum Stórabretlandi gjørði úr ES-sjógvi. Atgongdin til og ræðisrætturin á egnum sjógvi var tí altíð eitt týðningarmikið argument fyrí Brexit. Niðanfyri er ein talva, sum vísir lutfalsliga týðningin av bretskum sjógvi fyrí ES-londini, sum fiska í økinum.

ES-27	2011	2012	2013	2014	2015
Belgia	59 %	54 %	49 %	50 %	50 %
Týskland	16 %	19 %	24 %	22 %	25 %
Danmark	26 %	26 %	29 %	28 %	21 %
Spania	5 %	7 %	5 %	6 %	2 %
Frakland	26 %	25 %	20 %	18 %	19 %
Írland	28 %	22 %	23 %	31 %	24 %
Niðurlond	28 %	26 %	30 %	34 %	34 %
Svøríki	22 %	18 %	19 %	12 %	15 %

Egin talva. Tøl: European Parliament's Committee on Fisheries (2017)

Talvan omanfyri vísir lutfalsliga týðningin á veiðuni úr bretskum sjógvi sum prosent av samlaða virðinum á fiskiskapinum hjá nevndu limalondum. Hyggja vit t.d. eftir Belgia sæst, at virði á veiðuni úr bretskum sjógvi fyrí øll ár uttan 2013 var helvtin ella meira av virðinum á samlaðu veiðuni. Fyrí øll hini londini (uttan Spania) hevur veiðan úr bretskum sjógvi eisini sera stóran týðning fyrí samlaða virði. Talvan vísir greitt, hvussu stóran týðning atgongdin til bretskan sjógv hevur havt fyrí onnur limalond, sum fiska har.

Danmark er eitt av ES-londunum, sum hevur havt størstan ágóða av atgongdini til bretskan sjógv. Í november í 2017 kom ein donsk greining av avleiðingunum av Brexit fyrí danskan fiskiskap og inntøkur frá fiskiskapi úr bretskum sjógvi. Fyrí árin 2012 - 2016 hava donsk skip landað millum 200 og 300 túsund tons úr bretskum sjógvi árliga fyrí eitt landingarvirði á 0,7 – 1 milliard krónur. Fyrí sama tíðarskeið var samlaða veiðan hjá danska flotanum 500 – 875 túsund tons fyrí eitt virði á 2.9 – 3.4 milliardir krónur. Veiðan úr bretskum sjógvi svarar tískil til millum 27 – 34 % av samlaða landingarvirðinum og 31 – 45 % av samlaðu nøgdini (livandi vekt) hjá danska fiskiflotanum.⁸⁵

⁸⁴ Napier (2017)

⁸⁵ Andersen P., Andersen J.L., Hoff A., Ståhl L. (2017)

Søgulig rættindi

Tað at Stórabretland fær fullan ræðisrætt á eignum sjógvi merkir tó ikki neyðturviliga, at bretsk skip fara at fáa størri veiðu, tí Stórabretland fer framhaldandi at vera bundið av sínum fólkarættarsligu avtalum. Havrættindasáttmálin hjá ST frá 1982 ásetur nevnliga, at um Stórabretland ikki megnar at fiska sítt loyvda tilfeingi, so skulu onnur lond sleppa framat. Harafurat verður Stórabretland framhaldandi bundið til at samstarva við onnur lond um fiskastovnar, sum ferðast og gýta í fleiri eksklusivum sjóokjum, eins og tey verða noydd at samstarva um veiðuna eftir ferðandi fiskasløgum sum sild, makrel og svartkjaft.⁸⁶

Áðrenn ES orðaði ein felags fiskivinnupolitikk valdu 13 evropeisk lond í 1964 at skriva undir Londonkonventiónina, sum tryggjaði londunum atgongd til sjógvin hjá hvør øðrum. Slíkar avtalur taka ofta støði í søguligum rættindum. Danir hava í samband við Brexit fleiri ferðir ført fram, at tað er óhugsandi at forbjóða dønum atgongd til bretskt farvatn, tí teir hava fiskað har í fleiri ødir. Áðrenn parlamentsvalið í 2017 boðaði Theresa May tó frá, at enska stjórnin fer at uppsiga Londonkonventiónina.⁸⁷ Tað tekur tvey ár at taka seg burtur úr konventiónini, og verður hetta tískil um somu tíð, sum Stórabretland er sett at fara úr ES-samstarvinum á vári 2019.

Brexit og fiskikvotur

Av tí at bretskur sjógvur hevur verið so týðningarmikil fyri skip frá øðrum ES-londum, sum sjálvi ikki eiga so stóran sjógv, so hevur prinsippið um relativan stabilitet, sambært bretum sjálvum, sett Stórabretland í eina verri støðu enn hini ES-londini. Ella sagt við øðrum orðum, hini londini hava fingið meira við at fiska í bretskum sjógvi enn bretar hava fingið við at fiska í sjóøkinum hjá øðrum limalondum. Vónin hjá bretum er tí, at Brexit kann gera tað møguligt at samráða seg til størri kvotur enn í dag.

Bæði bretska Yvirhúsið og Undirhúsið hava tó gjørt greitt, at Stórabretland framhaldandi skal áseta kvotur saman við ES og strandalondunum, og at ásetingin av kvotum skal skipast eftir vísindaligum og lívfrøðisligum tilmælum, heldur enn politiskum. Ætlanin er tískil framvegis, at Stórabretland skal taka atlit til tilmæli frá ICES um støðuna hjá fiskastovnum, tá kvotur skulu ásetast. Harumframt minnst bretar – eins og onnur – at tað kann verða vandamikið at einsæris áseta sær sjálvum hægri kvotur uttan samráð við ES og strandalondini, sum **Makrelstriðið** í 2010-2014 vísti, tá ES m.a. revsaði Føroyar við at forbjóða innflutningi av føroyskum makreli. Eitt líknandi handilskríggi vil mann frá bretskari síðu sleppa undan, tí tað hevði verið sera dýrt fyri Stórabretland, sum í dag selir umleið 70 prosent av sínum fiskavørnum til ES-marknaðin.⁸⁸

⁸⁶ Europaudvalget i Folketinget (2017)

⁸⁷ ibid

⁸⁸ ibid

Makrelstríðið

Fyrsta strandalandaavtalan um makrel varð gjord í 1999 millum strandarlondini ES, Føroyar og Noreg. Avtalan varð gjord av tí at ES og Noreg viðurkendu, at Føroyar var strandaland, og at makrelur var í føroyskum sjógvi. Í hesi fyrstu avtaluni var føroyska kvotan góð 5 % av samlaðu kvotuni til strandarlondini.

Avtalan um makrel var øll árini ein ad hoc avtala, galdandi fyri eitt ár í senn. Frá 1999 til 2009 varð avtalan endurnýggja á hvørjum ári eftir sama leisti og við sama býtislykli.

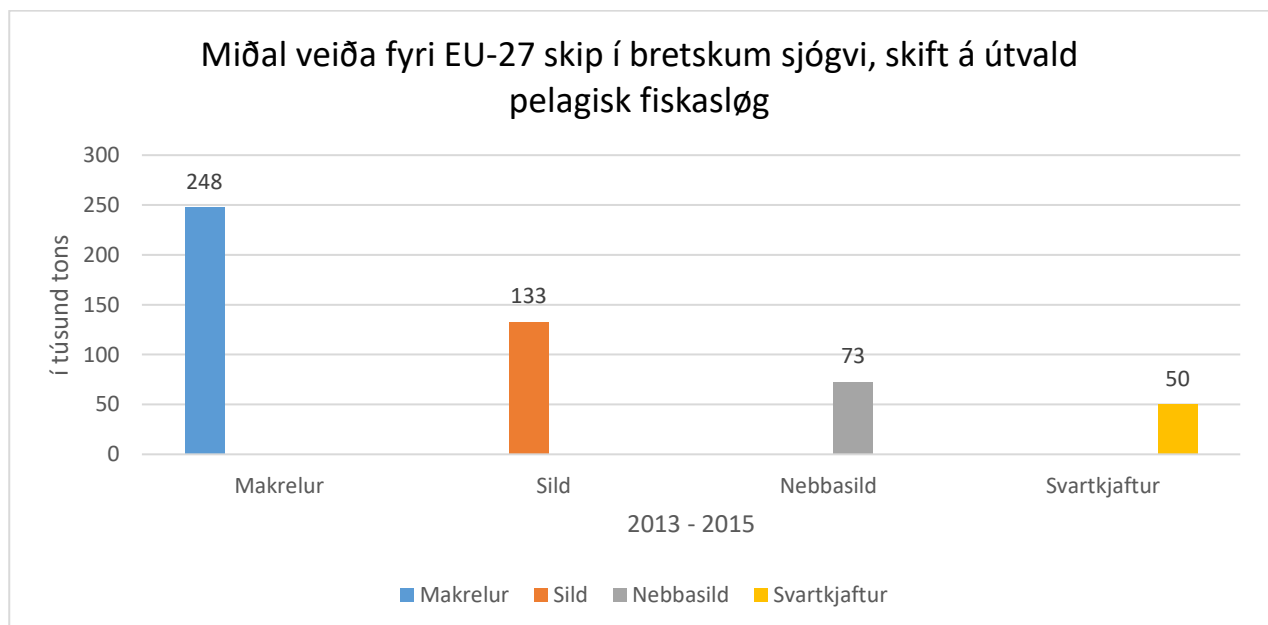
Í árunum upp til 2009 staðfestu føroyingar, at ferðamynstrið hjá makreli var broytt, soleiðis at nógv meira makrelur var í Føroyskum sjógvi enn áður. Árini fyri 2009 høvdu føroysk skip sum fiskaðu norðhavssild m.a. trupulleikar við stórari hjáveiðu av makreli. Í 2009 tóku Føroyar tí avgerð um ikki at undirskriva strandarlandaavtaluna um makrel og setti í staðin krav um størri part av býtinum.

Úrslitið varð, at eingin avtala kom í 2010, og at føroyingar einsæris settu sær makrelkvotu sambært samráðingarkravinum, sum var væl hægri enn tey góðu 5 % av heildarkvotuni. Í 2011 varð avgjørt at føroyska kvotan skuldi vera enn hægri, hóast áhaldandi trýst frá ES og Norra.

Makrelstríðið helt á fram til 2014 og hevði m.a. við sær ovveiðu av heildarkvotuni, og at ES og Norra settu umfangandi handilstiltøk, herundir landingarbann, móttvegis Føroyum í verk.

Kelda: Fiskimálaráðið, august 2011

Tað er greitt, at Stórabetland fer at standa í einari sterkari samráðingarstöðu um býtið av fiskakvotum og um atgongdina til bretskan sjógv. Sum tabellin niðanfyrir vísir, hevur tað verið serliga avgerandi fyri makrelfiskiskapin hjá ES-27 londunum, at tey hava havt atgongd til bretskan sjógv.

Egin talva: Tøl: European Parliament's Committee on Fisheries (2017)

Handilsavtalur og fiskivinnuavtalur aftaná Brexit

Fyri ES-27 fer Brexit ikki at hava nakrar greiðar vinnarar ella taparar við sær, tá tað kemur til fiskarí. Tey norðarligu ES-londini útflyta í stóran mun til Stórabretlands, meðan londini í syðra partinum av Evropa í størri mun innflyta bretskar fiskavørur.⁸⁹ Tað er tó greitt, at lond sum Danmark, Belgia og Holland verða stórir taparar, um tey missa atgongdina til bretska sjógv.

Stórabretland hevur positiva handilsjavnvág við ES, tá tað snýr seg um fiskavørur. Tveir triðingar av innflutninginum av fiskavørum til Stórabretlands koma úr londum uttan fyri ES. Fyri nøkur ávís fiskasløg er tað tó øðrvísi. Eitt nú kemur meira enn helvtin av makrelinnflutninginum til Stórabretlands úr Danmark.

Tá bretar og ES fara at samráðast um komandi handilsavtalur, er atgongdin til bretska sjógv fyri ES-skip eitt sterkt samráðingarkort hjá bretum. Men vandin at missa atgongdina til ES marknaðin ger eisini, at Stórabretland helst má slaka í nógvum førum – eisini í mun til politiska lyftið: *Take back British waters!*

Áhugabólkar og vinnubólkar í Stórabretlandi vita, hvussu stóran týdning ES marknaðurin hevur fyri søluna av teirra vørum, og fiskavirkisíðnaðurin hevur m.a. lagt stóran dent á, at Stórabretland í samráðingunum fyrst og fremst tryggjar sær atgongd til ES-marknaðin.

Bretar hyggja tí m.a. eftir, hvussu lond sum Føroyar og Noreg hava skipað sína fiskivinnu og, hvussu tey samráða seg til marknaðaratgongd á ES-marknaðinum. Noreg hevur megnað at samráða seg til bíliga ella tollfría atgongd til innara ES-marknaðin fyri nógvar av sínum fiskavørum. Samstundis hevur Noreg givið ES-skipum atgongd til síni farvøtn fyri at fáa hesa marknaðaratgongdina.⁹⁰

Nógv bendir tí á, at bretar fara at vera sinnaðir at loyva ES-skipum eina ávísa atgongd til sín sjógv fyri at fáa tollfría ella bíliga atgongd til innara marknaðin. Tí verður eisini sannlíkt, at Stórabretland framhaldandi skal fylgja ES-marknaðareftirliti og ES-standardum fyri framleiðslu fyri at kunna útflyta fiskavørur til ES.⁹¹

Samráðingarnar millum Stórabretland og ES um fiskiskap og handil við fiskavørum eru avgerandi bæði fyri, hvussu ein nýggjur bretscur fiskivinnupolitikkur fer at síggja út, men eisini fyri í hvønn mun bretar fara at loyva útlenskum skipum atgongd til bretska sjógv. Tískil er tað møguligt, at hesar samráðingar eisini fara at ávirka komandi bilateralu samráðingarnar millum Føroyar og Stórabretland um sínamillum veiðirættindi í bretskum og føroyskum sjógvi. Sum áður nevnt fiska føroyingar væl meira í bretskum sjógvi, enn bretar fiska undir Føroyum. Vit fara tí at hyggja eftir fiskiskapinum hjá Føroyum og Stórabretlandi í sjóøkinum hjá hvørjum øðrum.

⁸⁹ Europaudvalget i Folketinget (2017)

⁹⁰ ibid

⁹¹ ibid

6. Føroyskur fiskiskapur í bretskum sjógvi og søla av føroyskum fiskavørum

Føroysk slupp undir Íslandi. Mynd: Osmund Joensen 1947

Líka síðani sluppirnar komu til Føroya, hava føroyingar verið á fjarum leiðum og fiskað. Nakað av fiskiskapinum á fjarleiðunum hevur verið í altjóða sjógvi, men ein stórur partur av veiðuni hevur altíð verið í sjógvi hjá øðrum londum. Og her hevur bretskur sjógvur leingi verið týðningarmikil. Atgongdin til bretskan sjógv hevur eisini í dag stóran týðning fyri Føroyar.

Í 2014 landaðu føroysk skip 66.271 tons av fiskavørum úr bretskum sjógvi.⁹² Ein meting er, at virði á hesum er áleið 440 milliónur krónur. Hesi 66.271 tonsini vóru umleið fýra prosent bæði av samlaðu nøgdini og av samlaða virðinum á *allari* veiðuni hjá øllum londum úr bretskum sjógvi.⁹³ Sama ár var samlaða veiðan hjá føroyska fiskiflotanum sambært Hagstovuni smá 543.000 tons fyri øll fiskasløg. Veiðan úr bretskum sjógvi var sostatt góð 12 % av samlaðu veiðuni hjá føroyska flotanum í 2014.

Heildarveiðan hjá føroyska flotanum á øllum fiskileiðum seinastu 20 árinum hevur verið eitt stað millum 300 – 600 túsund tons. Taka vit tey seinastu fýra árinum sum útgangsstøði, kunnu vit siga, at veiðan úr bretskum sjógvi sostatt umboðar millum góð 10 og 20 % av føroysku heildarveiðuni árliga.⁹⁴

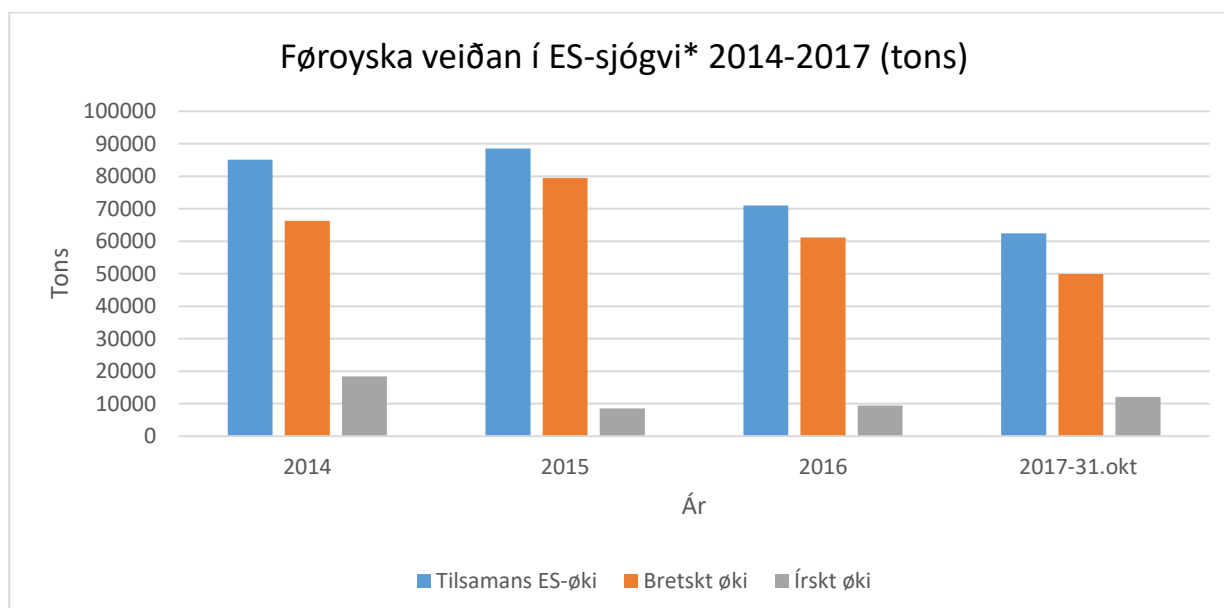
⁹² Vørn (2017)

⁹³ Napier (2017)

⁹⁴ Hagstovan (2017) *Heildarfiskiveiðan skift á leiðir og fiskaslag (1990-2016)*

Tað er serliga innanfyri pelagiskan fiskiskap, at føroyingar avreiða nógv úr bretskum sjógvi, tí so gott sum øll veiðan var svartkjaftur og makrelur. Hinvegin er tað mesta av okkara sølu til Stórabretland botnfiskur, aftaná laks, sum er okkara størsta útflutningsvøra hagar.

Sambært greining hjá NAFC Marine Center var føroyska veiðan í bretskum sjógvi umleið átta prosent av samlaða virðinum og sjev prosent av samlaðu nøgdini av allari pelagisku veiðuni í bretskum sjógvi í 2014.⁹⁵ Í mun til fólktal fiska føroyingar sostatt sera nógv av tí samlaða tilfeinginum í bretskum sjógvi.

Egin talva. Tøl: Vørn (2017)

*ES-sjógvur merkir í hesum samanhangi ES-28-sjógvur – tað vil siga íroknað bretskan sjógv, sum framvegis er partur av ES-sjógvi.

Talvan omanfyri vísir føroysku veiðuna úr ES-sjógvi tey seinastu fyra árin. Fyri øll árin er galdandi, at stórt sæð øll veiða úr ES-sjógvi kemur úr ávikavist bretskum og írskum sjógvi.

Føroyingar útflyta eisini nógvan fisk til Stórabretlands. Hyggja vit eftir tølum frá 2016 útfluttu vit góð 39.000 tons av fiskavørum til Stórabretlands. Føroyar eru sostatt ein av størstu handilsparntarum hjá Stórabretlandi innan fiskavørur. Teir størstu í 2016 vóru Ísland (70.000 tons), Kina (65.500 tons), Týskland (55.000 tons), Danmark (41.800 tons) og so Føroyar og Noreg við góðum 39.000 tonsum hvør.⁹⁶

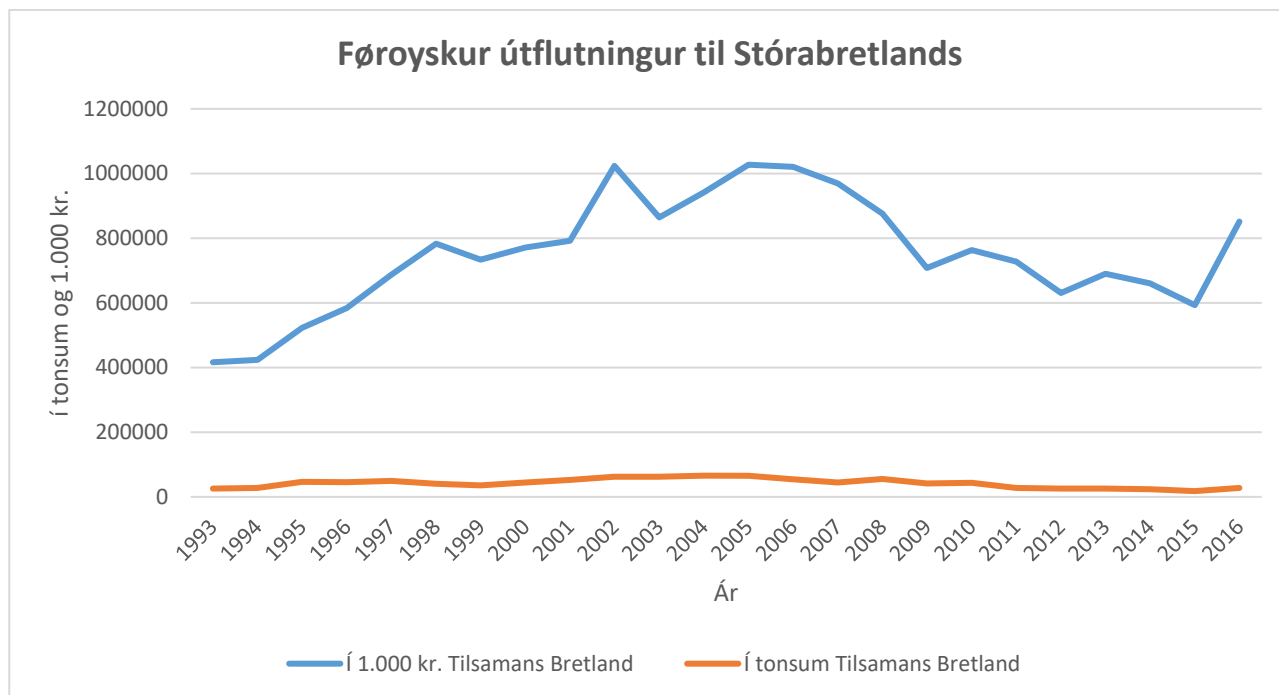
Stórabretland er tað landið vit útflyta triðmest til, og umleið níggju prosent av okkara útflutningi fer hagar.⁹⁷ Vit hava eisini long søgulig handilsambond við Stórabretland, og ofta verður sagt, at føroyskur fiskur var týðningarmikil fyri lívsgrundarlagi hjá bretum undir krígunum. Niðanfyri sæst føroyski útflutningurin av fiski til Stórabretlands í tonsum og túsund krónum frá 1993. Tølini eru frá Hagstovuni.⁹⁸

⁹⁵ Napier (2017)

⁹⁶ UK Sea Fisheries Statistics (2016)

⁹⁷ Hagstovan (2017) *Talt og hagreit: uttanlandshandil*

⁹⁸ ibid

Egin talva. Tøl frá Hagstovuni

Tað mesta av fiskinum, sum verður innfluttur til Stórabretlands at selja sum matvøra ella virka víðari, verður innfluttur frá londum uttanfyri ES. Tøl frá 2016 vísa, at Føroyar er tað landið uttanfyri ES, sum í virði útflytir næst mest til Stórabretlands. Føroyingar útflyttu fyri góðar tvær milliardir krónur í 2016. Meira enn tveir triðingar av hesum útflutningsvirðinum er tó aldur laksur, meðan restin er botnfiskur. Tað er tó ógreitt júst hvussu nógv av hesum laksinum verður verandi í Stórabretlandi, tí ein stóur partur verður avskipaður í t.d. Skotlandi fyri síðani at verða fluttur víðari á ES marknaðin á meginlandinum.⁹⁹

Størsti útflytari av fiskavörum til Stórabretlands er Ísland við einum virði á næstan trýggjar milliardir krónur. Uttanfyri ES eru eisini Kina, Vietnam og Noreg stórir útflytarar, meðan Týskland, Danmark og Svøríki eru stórir útflytarar innanfyri ES.¹⁰⁰

Eftirspurningurin eftir fiskavörum hevur leingi verið vaksandi í Stórabretlandi. Stórabretland útflytti meira fisk enn tað innflutti fram til 1983, men síðani 1984 hevur innflutningurin verið størri. Og eftirspurningurin hevur verið vaksandi.¹⁰¹ Umleið 66 % av virðinum og 52 % av mongdini av fiskavörum til virkingar ella beinleiðis til matna verða árliga innfluttar ella landaðar í Stórabretlandi av útlenskum skipum.¹⁰² Hetta kemst serliga av, at bretar – sum áður nevnt – hava minkað um sín eigna fiskiskap við at taka nógv skip úr rakstri. Sum heild eru nógv færri skip í Stórabretlandi í dag eins og tað eru nógv færri fiskimenn (sí “Bretsk fiskivinna: Búskaparliga lítil. Politiskt týðningarmikil”). Flotin og virkingin av fiski á landi er tó vorðin nógv meira effektiv. Men nógv av fiskinum verður eisini útflyttur. Tí er væntandi, at eftirspurningurin eftir fiskavörum framhaldandi fer at økjast í Stórabretlandi – eins og hann ger á heimsmarknaðinum.

⁹⁹ European Parliament’s Committee on Fisheries (2017)

¹⁰⁰ ibid

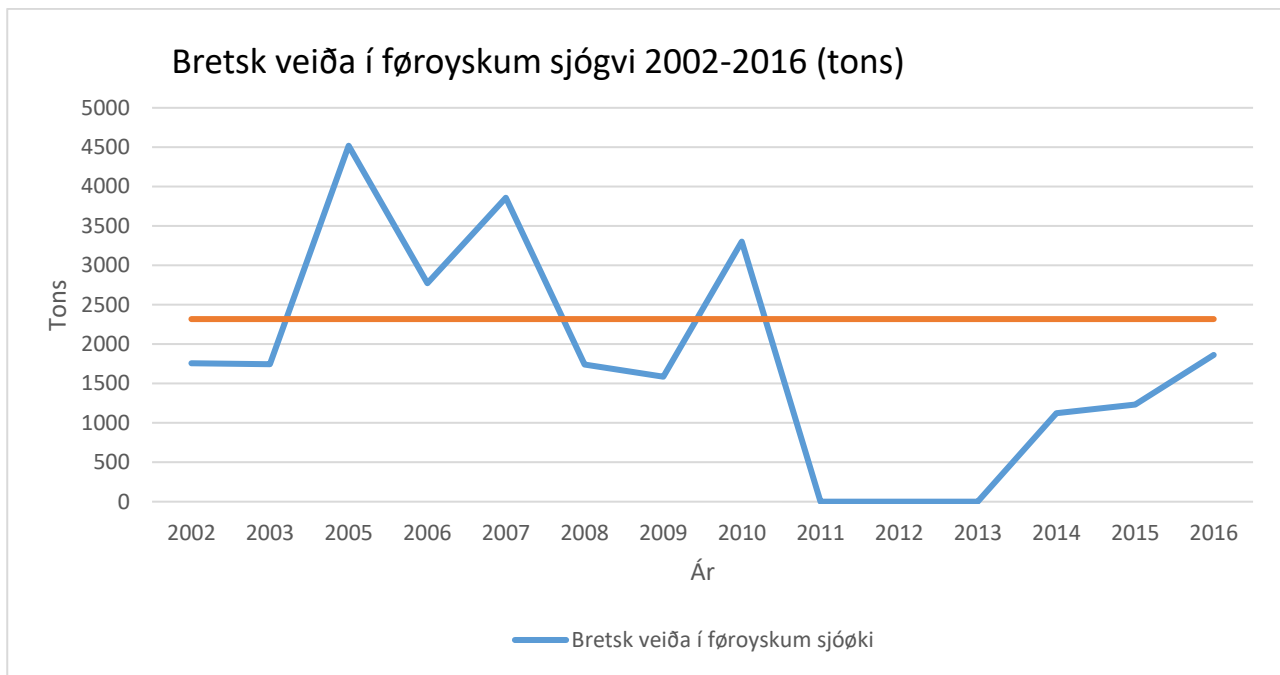
¹⁰¹ UK Sea Fisheries Statistics (2016)

¹⁰² Seafish (2017)

7. Bretskur fiskiskapur í føroyskum sjógvi

Um vit samanbera við lond sum Noreg, Grønland, Russland og Ísland, so er fiskiskapurin hjá Bretum ikki so stórur undir Føroyum.

Samanborið við føroyskan fiskiskap í bretskum sjógvi er munurin eisini sera stórur. Um vit taka 2014 sum dømi, so var heildarveiðan hjá Bretum undir Føroyum góð 1.123 tons, meðan føroysk skip landaðu 66.271 tons úr bretskum sjógvi.¹⁰³ Bláa linjan í talvuni niðanfyrir vísir bretsku veiðuna í føroyskum sjógvi síðani 2002. Talið var null frá 2011-2013 orsakað av Makrelstríðnum. Vørn hevur eingi tøl fyri 2004.

Egin talva. Tøl: Vørn (2017)

Sum vit síggja á talvuni er veiðan hjá Bretum undir Føroyum sera skiftandi, men yvirhøvur lítil. Hægst var hon í 2005, tá hon lá um 4.500 tons, meðan hon var lægst í 2014, tá hon var beint omanfyri 1.000 tons. Appelsingula linjan vísir miðalveiðuna fyri øll árin – undantikið 2004 og, 2011-2013. Miðalveiðan fyri tíðarskeiðið 2002-2016 er 2.318 tons árliga.

¹⁰³ Vørn (2017)

Tað er eingin ivi um, at føroyingar hava størri tørv á og fáa meira burtur úr atgongdini til bretska sjógv, enn Stórabretland fær burtur úr føroyskum sjógvi. Sum áður nevt var føroyska veiðan úr bretska sjógvi góð 12 % av samlaðu veiðuni hjá føroyska flotanum (ár 2014). Hinvegin er veiðan hjá bretum úr føroyskum sjógvi sera lítil í mun til samlaðu veiðuna hjá bretska flotanum: seinastu 10 árin hevur samlaða bretska veiðan verið eitt stað millum 600 og 700 túsund tons árliga.¹⁰⁴ Miðalveiðan úr føroyskum sjógvi á 2.318 tons árliga er sostatt minni enn 0,5 % av samlaðu bretska veiðuni á øllum farleiðum.

Samlaða miðalveiðan hjá øllum bretska skipum í føroyskum sjógvi var 2.318 tons árliga í tíðarskeiðnum 2002 – 2016.

Harumframt er umráandi at hava í huga, at nærum alt vit fiska úr ES-sjógv hevur verið úr bretska sjógvi. Burtursæð frá svartkjaftaveiðuni í írskum sjógvi snýr bilaterala avtalan millum Føroyar og ES seg sostatt í stóran mun um atgongd til bretska sjógv. Hetta kunnu bretar brúka sum eitt samráðingarkort, tá ein nýggj avtala millum Føroyar og Stórabretland skal gerast.

Sum áður nevt útflyta vit eisini sera nógv til Stórabretlands av fiskavørum, og hesin útflutningur hevur stórt virði fyri okkara búskap. Vit keypa og innflyta eisini vørur úr Stórabretlandi, men av tí at okkara marknaður er so lítil, so ber ikki til at ímynda sær, at handilsviðurskipti við júst Føroyar verða raðfest høgt hjá Stórabretlandi aftaná Brexit.

Vit hava nú lýst vavi á føroyska fiskiskapinum í bretska sjógvi og bretska fiskiskapin í føroyska sjógvi. Vit síggja á tølunum, at føroyingar fáa væl meira burtur úr atgongdini til bretska sjógv enn øvugt. Vit kunnu eisini staðfesta, at hendan veiðan hevur stóran týdning sum partur av føroyska heildarveiðuni á øllum leiðum, meðan bretska veiðan í føroyska sjógvi lítt og ongan týdning hevur fyri heildarveiðuna hjá bretum á øllum leiðum. Atgongd til bretska sjógv hevur sostatt stóran týdning fyri føroyska skip, um vit ganga út frá, at hendan veiðan annaðhvørt *ikki* kann fáast til haldar aðrastaðni, ella ikki kann fiskast líka *effektivt* og *lønsamt* á øðrum leiðum.

Ein nýggj bilateral avtala millum Føroyar og Stórabretland skal tryggja hesa veiðuna framyvir. Tann avtalan verður undirskrivað av tveimum sjálvstøðugum strandarlandum, harav tað eina ongar royndir hevur sum strandarland, men sum innan stutta tíð kemur til samráðingaborðið og fer at vilja hava sín part av kvotunum – helst ein størri part, enn tey hava nú.

Í síðsta parti av hesum ritinum hyggja vit tí bæði eftir, hvussu Brexit kann hugsast at ávirka komandi strandarlandasamráðingar, og hvørja útgangsstøðu bretar kunnu hava til komandi bilateralar samráðingar við Føroyar.

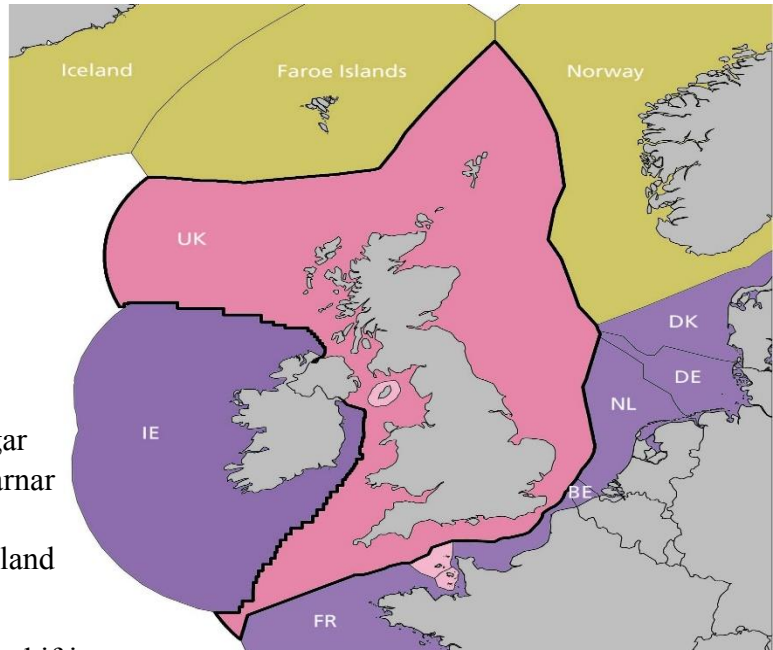
¹⁰⁴ UK Sea Fisheries Statistics (2015)

8. Strandarlandið Stórabretland

Við Brexit gerst Stórabretland eitt sjálvstøðugt strandarland, og bretskur sjógvur fer ikki longur at vera partur av ES-sjógvi. Tað merkir eisini, at Stórabretland fer at fáa ein sjálvstøðugan leiklut til strandarlandasamráðingar, og at bretar í øllum førum formliga sjálvir kunnu avgera, hvør sleppur at fiska í bretskum sjógvi.

Vit fara her at lýsa, hvørja ávirkan hetta kann fáa á strandarlandasamráðingar yvirhøvur, men eisini hvørjar avleiðingarnar møguliga kunnu verða fyri Føroyar til strandarlandasamráðingar, har Stórabretland fer at luttaka sum sjálvstøðugur leikari.

Harumframt hyggja vit eftir, hvørji viðurskifti verða avgerandi fyri samráðingarnar um eina nýggja bilaterala avtalu millum Føroyar og Stórabretland.

Kelda: House of Lords (2016): Brexit: fisheries

Nýggjur dynamikkur til komandi samráðingar

Í samrøðu við Sosialin 17. juni 2016 gjørdi Herluf Sigvaldsen, samráðingarleiðari hjá føroyska samráðingartoyminum, greitt, at Brexit fer at ávirka dynamikkinn og “valdsjavnvágina millum strandarlondini í framtíðini.” Í staðin fyri embætisfólk hjá ES so verða tað bretar sjálvir, sum skulu sita við samráðingarborðið. Ein avleiðing verður, at ES helst fer at standa veikari til strandarlandasamráðingar. Og hin avleiðingin verður at vit fáa ein nýggjan leikara til borðið – ein sterkan leikara sum formelt fær rætt til at samráðast um svartkjaft, norðhavssild og makrel. Heildarkvotan verður neyvan hægri, og tí verður – alt annað líka – minni at býta millum fleiri, um bretar vilja hava størri kvotu, enn teir hava nú sum partur av ES.¹⁰⁵

Til strandarlandasamráðingar verða avtalur gjørdar millum strandarlond um:

- felags langtíðar umsiting av fiskastovnum***
- felags útøk fyri at verja fiskastovnar***
- hvussu stór heildarkvotan fyri sild, makrel og svartkjaft skal vera***
- hvussu býtið av heildarkvotuni skal vera millum londini***

Sambært Herlufi Sigvaldsyni, so hvørur ES sum strandarland í norðhavssild, og bretar koma í staðin fyri. Hetta tí at norðhavssild í ES-sjógvi heldur til norðanfyrir 62 breiddarstig – uttanfyri Hetland. Og

¹⁰⁵ In.fo 23.06.16

tað økið verður nú bretskur sjógvur og ikki ES-sjógvur. Herluf Sigvaldsen vísir sostatt á, at ES ikki fer at kunna brúka norðhavssild sum eitt samráðingarkort. Tað verður eitt nú ikki møguligt hjá ES at “geva meira av kvotuni fyri norðhavssild í býti fyri størri svartkjaftkvotu ella makrelkvotu.”¹⁰⁶

Eitt óroynt og ágangandi strandarland? Ella ein pragmatiskur partnari?

Brexit hevur við sær **tvey viðurskifti**, sum kunnu verða avgerandi fyri føroyska fiskivinnu komandi árin: Ein nýggj bilateral avtala millum Føroyar og Stórabretland skal gerast. Og ein nýggjur leikari verður afturat borðinum til strandarlandasamráðingar.

Ein nýggj bilateral avtala millum Føroyar og Stórabretland skal gerast

Innanhýsis fiskiskapurin og býtið av veiðirættindum millum Føroyar og Stórabretland skulu skipast av nýggjum. Men í fyrstu atløgu er sannlíkt, at nýggja bilaterala avtalan millum Føroyar og Stórabretland ikki fer at standa høgt á dagsskránni hjá bretum aftaná Brexit. Sum hetta ritið hevur víst, fara bretar komandi árin fyrst og fremst at hava úr at gera við at skipa síni viðurskifti við ES. ES er framvegis størsti handilspartnarin fyri bretskar vørur, og tað er tískil avgerandi fyri bretskar fyritøkur og fyri búskapin at fáa eina nýggja handilsavtalu, sum tryggjar teimum munagóða atgongd

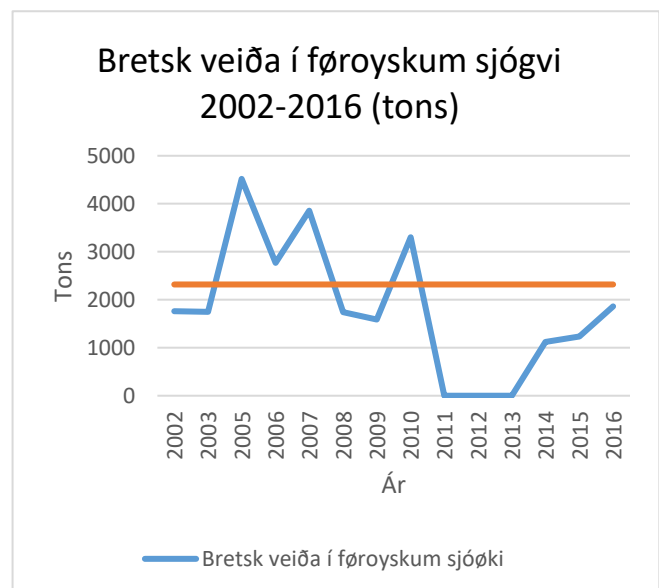
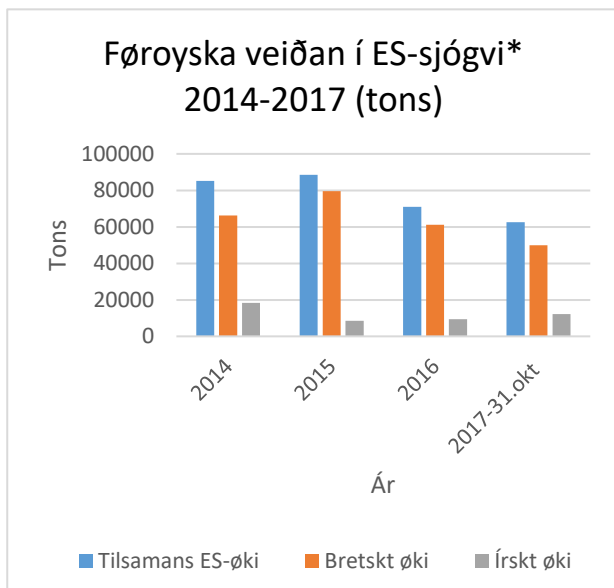
¹⁰⁶ In.fo 23.06.16

til ES-marknaðin. Afturat handilsavtaluni við ES skulu bretar í holt við at gera eina rúgvu av nýggjum handilsavtalam við onnur lond kring heimin, av tí at Stórabretland ikki verður fevnt av ES-avtalam.

Harumframt skulu bretar og ES skipa viðurskiptini innan fiskivinnu og fiskiskap í sjógvinum hjá hvør øðrum av nýggjum. Alt bendir á, at hendan tilgongdin verður drúgv, eftirsum talan er um so stór vinnulig áhugamál – serliga fyri ES-flotan. Tað er ikki vanligt, at handilsavtalar eisini umfata ásetingar fyri fiskiskap. Tískil eru báðir partar áhugaðir í eini tíðaravmarkaðari skiftisskipan fyri sínámillum fiskiskap í sjógvinum hjá hvør øðrum, meðan samrátt verður um handilsavtalu og onnur meira átrokandi viðurskipti.

Tað eru sostatt fleiri avtalar og viðurskipti, sum standa hægri á dagsskránni hjá bretum enn sáttmálin við Føroyar um sínámillum fiskiskap. Ein møguleiki er sjálvandi, at tað ikki verður serliga drúgt ella innviklað at gera avtalu um nýggjan sáttmála, og at føroyingar tískil framhaldandi fáa áleið somu veiðirættindi í bretskum sjógvi. Tað ringasta, sum *kann* henda, er tó, at Stórabretland ikki fer at hava tíð, áhuga ella yvirskot til at samráast um ein nýggjan sáttmála eftir Brexit. Hetta fer at hava við sær, at Føroyar fara at liggja í sáttmáloysi við Stórabretland í eina tíð, og at vit sostatt ikki sleppa at fiska í bretskum sjógvi. Hetta er støðan hjá Íslandi í lötuni, sum ikki hevur nakran sáttmála við ES – og sostatt heldur ikki við Stórabretland – um fiskiskap í økinum hjá hvør øðrum.

Sum víst er á, fiska føroyingar nógv meir í bretskum sjógvi enn øvut.

Tí er hugsandi, at Stórabretland til komandi bilateralar samráðingar við Føroyar kann fara at seta størri krøv fyri at fáa nakað aftur fyri lutfalsliga stóru veiðuna hjá føroyingum í bretskum sjógvi. Sum áður nevnt hevur verið vanligt, at ES-skip ikki megna ella raðfesta at fiska alla sína kvotu úr føroyskum sjógvi, sum avtalurnar annars loyva. Men í hesum avtalum hevur Stórabretland verið undirlagt felags fiskivinnupolitikkinum hjá ES, og tey hava bara verið *ein av fleiri*, sum skulu býta veiðirættindini og kvoturnar við lond sum Týskland, Danmark og Holland. Ístaðin fyri embætisfólk úr ES verða tað nú bretar sjálvir, sum skulu samráast við føroyingar, og tískil er sannlíkt, at krøvini frá bretum verða meira umfatandi og heldur endurspeгла bretska áhugamál, ístaðin fyri felags áhugamál hjá ES sum áður. Ein móguleiki er til dømis, at bretar seta fram krav um at sleppa at fiska meira svartkjaft¹⁰⁷ í føroyskum sjógvi í býti fyri, at føroysk skip framhaldandi sleppa at fiska eins nógv í bretskum sjógvi.

Eitt móguligt sáttmálaloygi við Stórabretland kann hava fíggjarligar avleiðingar fyri skipini, sum hava fiskað í bretskum sjógvi, um tey ikki hava atgongd til aðrar eins góðar veiðimøguleikar aðrastaðni í staðin fyri. Talan kann tí í ringasta føri gerast um mista inntøku fyri hesar aktørar, lægri hýrur til manningina, minni landingar- og virkingarvirksemi á fiskavirkjum í Føroyum og harvið færri skattakrónur til føroyska landskassan.

Hinvegin er als ikki vist, at bretar hava so stóran áhuga fyri fiskiskapi í føroyskum sjógvi. Vit vita, at bretar fiska tað mesta av síni heildarveiðu í egnum sjógvi, og at pelagiskir aktørar í Skotlandi hava víst á, at teir halda tað vera minni effektivt at royna eftir makreli og svartkjafti undir Føroyum.

Nýggjur leikari til strandarlandasamráðingar

Til strandarlandasamráðingar skulu heildarkvotur ásetast fyri norðhavssild, makrel og svartkjaft, sum síðani skulu býtast millum partarnar. Heildarkvoturnar skulu í størsta mun móguligt samsvara við tilmælini hjá ICES, sum ofta innibera lækkingar av heildarkvotunum fyri at tryggja eina so burðardyggja veiðu sum móguligt.

Tá Stórabretland sessast við borðið er ein leikari afturat, sum skal hava burturav einari køku, sum sjáldan veksur. Við øðrum orðum: um Stórabretland vil hava ein størri part, enn tey fáa nú, so eru útlit fyri, at ein ella fleiri mugu fáa minni, enn tey finga undanfarið ár, um allir partar skulu hava sítt.

Alt bendir á, at Stórabretland eftir Brexit í øllum førum í størri mun vil troyta tilfeingið í egnum sjógvi – móguliga við teirri avleiðing at færri útlenski og føroyski skip sleppa frammat. Hetta kann fáa avleiðingar fyri strandarlandasamráðingar á tann hátt, at so mugu hini londini finna sær nýggjar veiðumøguleikar í egnum sjógvi, í altjóða sjógvi ella í sjógvinum hjá hvør øðrum.

Til samráðingar við ES hevur Stórabretland góð samráðingarkort á hondini. Sum hetta ritið hevur víst, er atgongdin til bretska sjógv avgerandi fyri stórar partar av ES-flotanum. Hetta vita bretar, og tað kunnu teir brúka til bæði bilateralar samráðingar og til strandarlandasamráðingar. Hin fyrimunurin, sum bretar ikki hava havt áðrenn, er móguleikin at taka seg úr samráðingum og einsæris áseta sær kvotur, um býtið ikki er nøktandi. Tað var hetta føroyingar gjørdur undir makrelstriðnum, og hetta er ein nýggjur móguleiki hjá bretum, nú teir ikki verða bundnir av felags

¹⁰⁷ Sum áður nevnt eru umstøðurnar at fiska svartkjaft góðar undir Føroyum, av tí at fiskurin er í føroyskum sjógvi nærum alt árið. Hetta ger, at til ber at leggja sær fiskiskapin betur til rættis.

fiskivinnupolitikkinum hjá ES. At hava hetta kortið á hondini merkir ikki neyðturviliga, at tað skal brúkast. Avleiðingarnar fyri føroyingar vóru stórar, tá ES setti í gildi landingarbann fyri føroysk skip. Og ES hevur eina røð av líknandi handilsligum tiltøkum at seta inn, skuldi Stórabretland hótt við at tikið seg burtur úr samráðingum. Hartil økist vandin fyri ovveiðu av fiskastovnunum. Tí meta bretske serfrøðingar og politikarar, at hetta helst skal vera eitt óroynt ultimatum.¹⁰⁸

Sum áður nevnt fer Brexit eisini at broyta valdsjavnvágina til strandarlandasamráðingar. ES fer ikki longur at kunna brúka norðhavssild sum eitt samráðingarkort, og Føroyar fær ein stóran og sterkan granna, sum skal halda politisk lyfti um at bróta ein søguligan órætt, at geva bretske fiskimonnum meira í sín part og at “*take back British waters*”. Tað politiska lyftið talar fyri, at Stórabretland móguliga fer at fara harðliga fram við at avmarka atgongdina fyri ES-skip til bretska sjógv og við at áseta sær hægri kvotur. Harumframt kunnu **politisku viðurskiftini við Skotland** spæla ein leiklut, sum eisini kann fáa bretar at seta harðari krøv um hægri kvotur.

Útgangsstøðan hjá ES er, sum áður nevnt, at relativur stabilitetur skal vera galdandi undir tvey ára skiftistíðini aftaná Brexit, og tað er sannlíkt, at hetta eisini verður samráðingarstøðan hjá ES aftaná skiftistíðina. Tað er tó ikki sannlíkt, at bretar fara at góðtaka, at teirra kvotur í framtíðini skulu ásetast eftir tí, tey finga gjøgnum relativan stabilitet í ES-samstarvinum.

Skotland er tann parturin av Stórabretlandi, har fiskivinna hevur størstan týðning. Skotskir fiskimenn vóru sostatt í stóran mun fyri Brexit, men skotska fólkið atkvøddi sum heild fyri at vera verandi í ES-samstarvinum. Tað at skotar til fólkaatkvøðu í 2014 vóru um reppið at atkvøða fyri loysing frá Onglandi, talar fyri, at London fer at leggja nógva orku í at kunna geva skotum atgongd til nýggjar veiðumøguleikar og hægri kvotur og á tann hátt koma sjálvstýrsvongin í Skotlandi.

ES hevur tó eisini nøkur góð samráðingarkort á hondunum:

Søgulig rættindi til bretska sjógv:

Fyri tað fyrsta kann ES vísa til søgulig rættindi at fiska í bretske sjógv – nakað, sum er umstrítt, men sum altjóða dómstólar ofta taka atlit til, tá eitt strandarland roynir at forða útlenskum fiskiskapi í egnum sjóøki.¹⁰⁹

Stovnsrøkt og vandin fyri ovurveiðu:

Sum sjálvstøðugt strandarland verður Stórabretland framvegis bundið av altjóða avtalam¹¹⁰ at samstarva og samráðast um heildarkvotur fyri ymsar stovnar og um burðardyggja veiðu av stovnunum. Hetta avmarkar móguleikan at einsæris áseta sær hægri kvotur og økir somuleiðis um vandan fyri ovurveiðu. ES kann sostatt vísa til stovnsrøkt og altjóða lóggávu, um ES ikki vil, at bretar skulu áseta sær hægri kvotur.

Handilslig tiltøk:

Helst sterkasta samráðingarkortið hjá ES er móguleikin at hótta ella seta í verk handilslig tiltøk móti bretske vinnulívið og bretska fiskivinnu. ES kann brúka hetta kortið bæði til at tryggja sær framhaldandi atgongd til fiskiskap í bretske sjógv, og um ES vil halda kvotukrøvunum hjá Stórabretlandi niðri.

¹⁰⁸ House of Lords (2016)

¹⁰⁹ Institute for Government (2018)

¹¹⁰ ibid

Sostatt talar nógv fyri, at hóast ES fer at standa veikari til strandarlandasamráðingar, so fer tað at standa lutfalsliga sterkt í samráðingum við Stórabretland. Handilsliga og fyri virkseimið á landi hevur innflutningur av fiski sera stóran týdning fyri Stórabretland. Eftirspurningurin eftir fiski er sera stórur í Stórabretlandi, og serfrøðingar meta, at sjálvt um flotin fekk atgongd til nógv størri kvotur, so er innflutningur av fiski til virkingar í Stórabretlandi framvegis alneyðugur. Áleið 18 túsund fólk arbeiða í virkisíðnaðinum, sum hevði ein umsetning á umleið 40 milliardir krónur í 2014. Vinnan og arbeiðsplássini eru bundin av innflutningi og landingum av fiski til virkingar úr londum sum Noreg, USA, Russlandi og Kanada.¹¹¹ Landingar úr øðrum ES-londum hava eisini týdning fyri hesa vinnugrein. Um Stórabretland fer alt ov harðliga fram – serliga mótvegis ES – so er vandi fyri, at vinnan verður revsað við hægri tollavgjöldum á millum annað fiski til virkingar.

Styrkin hjá Stórabretlandi er uttan iva ríka og og umfatandi bretska sjókið og móguleikin at einsæris áseta sær kvotur. Veikleikin kann tó vera, at Stórabretland ikki hevur so stórar royndir við strandarlandasamráðingum. Hin veikleikin er sum sagt handilsviðurskifti við ES og atgongdin at innflyta úr og útflyta á ES-marknaðin.

Hvønn leiklut Stórabretland fær til strandarlandasamráðingar er sostatt í fyrstu atløgu ein spurningur um, hvussu Brexit-samráðingarnar um handilsviðurskifti og fiskiskap við ES enda. Tað eru júst hesar samráðingar, sum fara at avgera, hvussu tað nýggja fiskivinnulandið Stórabretland fer at síggja út - og harvið eisini hvat fyri slag av fiskivinnugranna Føroyar fáa eftir 2019.

¹¹¹ Institute for Government (2018)

9. Burðardygg veiða, siðvenja og hopleys politisk lyfti

Omanfyri hava vit víst á nakrar ímyndaðar hendingagongdir sum fylgjur av Brexit. Tann ringasta fyri Føroyar verður, um vit missa atgongdina at fiska í bretskum sjógvi og um okkara handilsviðurskifti við Stórabretland gerast verri.

Tað eru tó viðurskifti, sum tala fyri, at Stórabretland ikki fer at fara so harðliga fram, - og ikki vil kollvelta verandi handilsviðurskifti og samstarv um fiskiskap við onnur lond.

Bretar hava sum nú er hvørki skip, manningar ella veiðuorku til at fiska so øgiliga nógv meira, enn teir gera í dag. Um bretar skulu fiska meira í egnum sjógvi, so skulu eisini íløgur til – stórar íløgur. Almenna politiska linjan hevur leingi verið at skerja støddina á flotanum og samlaðu orkuna – lutvíst við atliti at burðardygd, men eisini tí at nógv av virkseminum ikki hevur verið lønandi. Sumt av tí minni lønandi virkseminum hevur beinleiðis verið stuðlað úr ES-grunni, sum veitir studning til siðbundnan og týdningarmiklan fiskiskap í londum sum Stórabretlandi, Spania og Fraklandi. Tann posin av pengum skal eisini finnast onkra aðrastaðni – á ensku fíggjarlógini, og tað er ikki enn greitt um ein slík íløga verður gjørd, ella hvønn politikk bretar fara at hava um fiskivinnustudning.

Harumframt er greitt, at bretar við atliti til egna búskapin mugu slaka nógv fyri ES fyri at varðveita góða atgongd til innara marknaðin, og fyri framhaldandi at hava góðar møguleikar at innflyta úr ES.

Politiska lyftið “*Take back British waters*” verður tískil trupult at halda. Tí vandin fyri revsiatgerðum frá ES er sera stórur, og stórur partur av ES-flotanum hevur tørv á atgongdini til bretskan sjógv. Harumframt er vandin fyri ovveiðu av týdningarmiklum fiskastovnum størri enn nakrantíð, um ES og Stórabretland ikki finna ein felags leist. Bretar hava síðani sjevtiárinum verið bundnir av felags fiskivinnupolitikkinum hjá ES. Bretar hava sjálvir verið við til at snikka hesa skipanina saman og at reformera hana eftir tørvi. Alt annað líka taka siðvenjur skap, og myndugleikar og stovnar, sum fáast við fiskiskap og fiskivinnu útvikla mannagongdir, sum við tíðini gerast standard praksis.

Tað tekur tíð, orku, pening og politiskan vilja at broyta slíkar mannagongdir og skipanir. Og broytingar í politikki vaksa ofta krúpandi fram og verða stundum avbrotnar av øðrum, meira átroðkandi viðurskiftum – sum til dømis Brexit.

Keldulisti

Álit, frágreiðingar og hagtøl:

Bertelsmann Stiftung (2015) Brexit - Potential Economic Consequences if the UK exits the EU.

https://www.bertelsmann-stiftung.de/fileadmin/files/BSt/Publikationen/GrauePublikationen/Policy-Brief-Brexit-en_NW_05_2015.pdf

European Parliament's Committee on Fisheries (2017) *Research for PECH Committee – Common Fisheries Policy and BREXIT*. Policy Department for Structural and Cohesion Policies, European Parliament, Brussels.

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/601981/IPOL_STU\(2017\)601981_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/601981/IPOL_STU(2017)601981_EN.pdf)

Europaudvalget i Folketinget (2017) *Brexit: Konsekvenser for UK's og for EU's fiskeripolitik*. Europaudvalget 2016-2017 EUU Alm.del Note 35 Offentligt. Folketinget.

<http://www.ft.dk/samling/20161/almdel/EUU/eu-note/35/1774135.pdf>

Fiskimálaráðið (2011) Umsitingarættan fyri toska-, hýsu- og upsastovrnarnar í føroyskum sjógvi

<https://d3b1dqw2kzexi.cloudfront.net/media/3535/umsiting.pdf>

Hagstova Føroya (2017) *Talt og hagreitt: fiskiskapur*.

<http://www.hagstova.fo/fo/talt-og-hagreitt/fiskiskapur>

Hagstova Føroya (2017) *Talt og hagreitt: Uttanlandshandil*

<http://www.hagstova.fo/fo/talt-og-hagreitt/uttanlandshandil/samhandils lond>

Hagstova Føroya (2017) *Talt og hagreitt: Fiskiskapur*

<http://www.hagstova.fo/fo/talt-og-hagreitt/fiskiskapur>

Hagstova Føroya (2018) *Heildarfiskiveiðan skift á leiðir og fiskaslag (1990-2016)*

http://statbank.hagstova.fo/pxweb/fo/H2/H2__VV__VV01/fv_heild.px/table/tableViewLayout1/?rxid=9e18efc5-7586-4546-a54e-e71720fc0b75

Heimbankin (2017) *Short-term impact of Brexit on the United Kingdom's export of goods*.

<http://documents.worldbank.org/curated/en/164821505330746382/Short-term-impact-of-Brexit-on-the-United-Kingdoms-export-of-goods>

Hirst D. (2017) *Brexit: What next for UK fisheries?*. Briefing Paper, House of Commons Library July 2017

<http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/CBP-7669>

House of Lords, European Union Committee (2016) *8th Report of Session 2016-2017: Brexit: Fisheries*

<https://publications.parliament.uk/pa/ld201617/ldselect/ldeucom/78/78.pdf>

Javnaðarflokkurin á Fólkatíngi (2014) *Føroysk fiskivinna í ES – Upprit um føroyskan limaskap í ES*

http://475019775cf9400d3d2d-aa3152ebb89d2ec03b8e7fb9b7b21f14.r0.cf1.rackcdn.com/myfiles/1401280511_froyskfiskivinnaies.pdf

Napier I.R. (2017) *Fish Landings from the UK Exclusive Economic Zone and UK Landings from the EU EEZ*. NAFC Marine Centre, Port Arthur, Scalloway Shetland

http://www.sff.co.uk/wp-content/uploads/2017/03/uk_eez_2017-01-31_final-1.pdf

OECD (2016) *The Economic Consequences of Brexit: A Taxing Decision*.

<http://www.oecd.org/eco/the-economic-consequences-of-brexit-a-taxing-decision.htm>

Rigsombudsmanden på Færøerne (2016) *Beretning 2016*. Statsministeriet

Russell J., Curtis H. (2015) *Utilisation in 2014 of the Quota Exchange and Access Entitlement in the EU Faroe Bi-lateral Agreement. Report to Seafish Pelagic Industry Issues Group*. Sea Fish Industry Authority, 18 Logie Mill, Logie Green Road, Edinburgh, EH7 4HS

http://www.seafish.org/media/Publications/Seafish_report_on_Faroe-EU_Bilateral_agreement_Final_051115.pdf

Russell J., Curtis H. (2016) *Utilisation of the 2015 EU Faroe Bi-lateral Agreement. Final Report*. Sea Fish Industry Authority, 18 Logie Mill, Logie Green Road, Edinburgh, EH7 4HS

http://www.seafish.org/media/publications/Seafish_Report_2015_EU-Faroe_Bilateral_Agreement_FINAL_231116.pdf

Russell J., Curtis H., Motova A. (2017) *Utilisation of 2016 European Union- Faroe Islands Bi-lateral Fisheries Agreement. Final Report*. Sea Fish Industry Authority, 18 Logie Mill, Logie Green Road, Edinburgh, EH7 4HS

http://www.seafish.org/media/Publications/EU-Faroe_Report-FINAL.pdf

UK Sea Fisheries Statistics 2015. Marine Management Organisation Area 8C, 9 Millbank c/o 17 Smith Square London. Marine Management Organisation (2016)

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/598208/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2015_full_report.pdf

UK Sea Fisheries Statistics 2016. Marine Management Organisation Area 8C, 9 Millbank c/o 17 Smith Square London. Marine Management Organisation (2017)

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/647482/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2016_Full_report.pdf

YouGov (2016)

https://d25d2506sfb94s.cloudfront.net/cumulus_uploads/document/0oflftfa592/Times_Results_160606_EU_Final_Website.pdf

Visindaligar greinar:

Andersen P., Andersen J.L., Hoff A., Ståhl L. (2017) *The economic consequences for the Danish fishery following United Kingdom's decision to leave the European Union*. Frederiksberg: Department of Food and Resource Economics, University of Copenhagen. IFRO Report, No. 263

Gietel-Basten S. (2016) *Why Brexit: The Toxic Mix of Immigration and Austerity*. Úr: *Population and Development Review* 42(4): 673-680 December 2016

Glencross A. (2016) *The EU Referendum Campaign*. Úr: *Why the UK Voted for Brexit*. Palgrave Studies in European Union Politics. Palgrave Pivot, London

Ryan C. (2016) *Where does on start to make sense of Brexit?.* Springer-Verlag Berlin Heidelberg 2016

Miðlar og aðrar leinkjur:

Bertelsmann Stiftung (2015) *'Press Release: Brexit Could Be Expensive – especially for the United Kingdom.'*

<https://www.bertelsmann-stiftung.de/en/topics/aktuelle-meldungen/2015/april/brexit-could-be-expensive-especially-for-the-united-kingdom/>

Bertelsmann Stiftung (2016) *'Press Release: British and German Companies Regard Brexit as a Threat.'*

<https://www.bertelsmann-stiftung.de/en/press/press-releases/press-release/pid/british-and-german-companies-regard-brexit-as-a-threat/>

Bertelsmann Stiftung (2018)

<https://www.bertelsmann-stiftung.de/en/about-us/what-motivates-us/our-principles/>

Dailymail 29.11.14 *'Sunk... by EU quotacrats: One Dutch trawler gets a quarter of England's entire fish quota while English fishermen are allowed two crates worth £50'*

<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2854348/One-Dutch-trawler-gets-quarter-England-s-entire-fish-quota-English-fishermen-allowed-two-crates-worth-50.html>

European Maritime and Fisheries Fund (2017)
https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff_en

Felagið Nótaskip (2017)
<http://www.notaskip.fo/news-avtala+gjord+um+makrelin+i+2018.htm>

Government of Scotland (2017) *Sea fisheries: context*
<http://www.gov.scot/Topics/marine/Sea-Fisheries/context>

In.fo 23.06.16 ‘*ES viknar tá Bretland sessast við borðið.*’
<http://www.in.fo/news-detail/es-viknar-ta-bretland-sessast-vid-bordid/>

Institute of Government (2018)
<https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/common-fisheries-policy>

Joseph Rowntree Foundation (2017)
<https://www.jrf.org.uk/>

Nordic Business Insider (17.10.17) ‘*Inflation hits 3 % for the first time in 5 years as Brexit continues to bite.*’
<http://nordic.businessinsider.com/brexit-uk-inflation-in-september-2017?r=UK&IR=T>

Seafish (2017) *UK Seafood industry overview*
<http://www.seafish.org/research-economics/uk-seafood-industry-overview>

The Guardian 10.06.16 ‘*Why Vote Leave's £350m weekly EU cost claim is wrong*’
<https://www.theguardian.com/politics/reality-check/2016/may/23/does-the-eu-really-cost-the-uk-350m-a-week>

The Guardian 25.11.17 ‘*I Thought I'd put in a protest vote': the people who regret voting leave.*’
<https://www.theguardian.com/politics/2017/nov/25/protest-vote-regret-voting-leave-brexit>

The Guardian 11.01.2018 ‘*EU to hold Britain to fishing quotas during transition period.*’
https://www.theguardian.com/politics/2018/jan/11/eu-to-hold-britain-to-fishing-quotas-during-brexit-transition?CMP=Share_iOSApp_Other

The Independent (24.07.17) ‘*Brexit: The IMF Downgrades Growth Forecast.*’
<http://www.independent.co.uk/news/business/news/uk-economy-latest-imf-downgrades-growth-forecast-brexit-world-economic-outlook-germany-france-spain-a7856356.html>

Trading Economics (2017)
<https://tradingeconomics.com/united-kingdom/gdp-per-capita>

Uttanrikis- og vinnumálaráðið (2017)
<http://www.uvmr.fo/arbeidsoki/uttanrikisvidurskifti/uttanrikishandil/>

Samrøða við fulltrúa hjá Marine Scotland 22.11.2017

Samrøða við Herluf Sigvaldsson 11.01.2018

ICES og NAFO øki (2017)
https://www.researchgate.net/figure/226591696_fig1_Figure-1-Map-showing-ICES-and-NAFO-Fisheries-Statistical-Areas-indicating-the-sampling

Fylgiskjal: hagtøl frá Vørn (2017)

Føroyskur fiskiskapur í ES-sjógvi 2017-býttur á lond

Dato frá: 02-01-2017

Dato til:

31-10-2017

Fiskaslag: Øll vald

	Skagerrak-DK	Bretskt					Írskt	Tils.
	ICES IIIa	ICES IVa	ICES IVb	ICES Vb1	ICES VIa	ICES VIb	ICES VIIc	
Annað (GAD)								0,0
Brislingur (SPR)			962,5					962,5
Brosma (USK)						0,3		0,3
Havtaska (MON)						0,1		0,1
Hvítingur (WHG)			0,8					0,8
Hýsa (HAD)						0,1		0,1
Longa (LIN)						5,3		5,3
Makrelur (MAC)	0,3	6.100,5		4.765,0	20.485,5			31.351,3
Rossamakrelur (HOM)	33,7	4,0			113,0			150,7
Sild (HER)	400,0	200,0	36,7					636,7
Svartkjaftur (WHB)	5,0				16.213,0	1.010,0	12.135,0	29.363,0
Upsi (POK)		4,0			6,0			10,0
Tils.	439,0	6.308,5	1.000,0	4.765,0	36.817,5	1.015,8	12.135,0	62.480,8

Føroysk veiða í ES-sjógvi, býtt á øki-2016

Fiskaslag: Øll vald

	Skagerak	Bretskt øki				Írskt øki	Tils.
	ICES IIIa	ICES IVa	ICES IVb	ICES Vb1	ICES VIa	ICES VIIc	
Brislingur (SPR)	15,0		4.711,0				4.726,0
Hvítingsbróður (NOP)		3.076,0	80,0				3.156,0
Makrelur (MAC)		16.999,9	2,4	1.914,5	13.164,2		32.081,0
Rossamakrelur (HOM)	5,0	5,0	4,1				14,1
Sild (HER)	318,1	810,7	21,3				1.150,1
Svartkjaftur (WHB)	2,0	2,0			20.406,2	9.440,0	29.850,2
Tils.	340,1	20.893,6	4.818,8	1.914,5	33.570,4	9.440,0	70.977,4

Føroysk veiða í ES-sjógvi, býtt á øki - 2015

Øki: ES,SK

Dato frá: 01-01-2015

Dato til: 31-12-2015

Fiskaslag: Øll vald

	Írskt øki - ES	Bretskt øki - ES	Skagerak - ES	Tils.
Hvítingsbróður (NOP)		5.270,0		5.270,0
Høgguslokkur (SQI)		9,0		9,0
Makrelur (MAC)		32.114,0		32.114,0
Norðurhavssild (NSI)		180,0		180,0
Sild (HER)		981,0	480,0	1.461,0
Silvurkalvi (DEA)		8,0		8,0
Svartkjaftur (WHB)	8.563,10	40.932,8		49.495,9
Tils.		79.494,8	480,0	88.537,9

Føroysk veiða í ES-sjógvi - býtt á fiskiøki 2014

Dato frá: 01-01-2014

Dato til: 31-12-2014

Øki: ES,SK

Fiskaslag: Øll vald

	Írskt øki	Bretst øki	Skagerak Dansk øki	Tils.
Annað (GAD)		0,3		0,3
Brosma (USK)		9,7		9,7
Havtaska (MON)		0,4		0,4
Hýsa (HAD)		3,6		3,6
Longa (LIN)		73,7		73,7
Lýsingur (HKE)		1,0		1,0
Makrelur (MAC)		46.450,6		46.450,6
Rossamakrelur (HOM)		53,0		53,0
Sild (HER)		118,0	490,0	608,0
Skøta (SKA)		15,3		15,3
Steinbitur (CAA)		0,2		0,2
Svartkjaftur (WHB)	18.374,40	19.543,7		37.918,1
Toskur (COD)		0,1		0,1
Upsi (POK)		1,3		1,3
Tils.		66.270,9	490,0	85.135,3

www.jaf.fo